

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra biblických věd

Křesťanská výchova

Ing. Ladislav Rozsypal

Blahoslavenství v žalmech
Diplomová práce

Vedoucí práce: ThLic. Stanislav Pacner

2009

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Brně dne 10.4.2009

.....
podpis autora

Tímto bych rád poděkoval svému vedoucímu diplomové práce ThLic. Stanislavu Pacnerovi za cenné připomínky a rady při tvorbě diplomové práce.

Obsah

Seznam zkratk	6
Předmluva	9
1. Úvod.....	10
2. Žalmy a blahoslavenství.....	11
2.1 Žalmy	11
2.1.1 Písmo svaté	11
2.1.2 Hebrejská poezie	13
2.1.3 Žalmy	14
2.1.4 Modlitba	16
2.2 Blahoslavenství	17
2.2.1 Definice.....	17
2.2.2 SZ a NZ.....	18
2.2.3 Různí autoři.....	19
2.2.4 Závěr	21
3. Blahoslavenství v žalmech.....	22
3.1 Charakteristika	22
3.2 Statistika.....	24
3.3 Úvod.....	25
3.4 Ašre žalmy	26
Žalm 1	26
Žalm 2	30
Žalm 32	32
Žalm 33	35
Žalm 34	37
Žalm 40	39
Žalm 41	41
Shrnutí I. knihy žalmů.....	43
Žalm 65	44
Shrnutí II. knihy žalmů	47
Žalm 84	47
Žalm 89	50
Shrnutí III. knihy žalmů	52
Žalm 94	53

Žalm 106	55
Shrnutí IV. knihy žalmů	57
Žalm 112	57
Žalm 119	59
Žalm 127	62
Žalm 128	64
Žalm 137	65
Žalm 144	67
Žalm 146	69
Shrnutí V. knihy žalmů	70
4. Závěr	71
English Summary	73
Seznam literatury	74
Přílohy	Chyba! Záložka není definována.
Tabulka čís. 1	Chyba! Záložka není definována.
Tabulka čís. 2	79
Tabulka čís. 3	80

Seznam zkratek

CMBF	– Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta
Čís.	– číslo
Čl.	– článek
DV	– Dei verbum
Ed.	– editor
GS	– Gaudium et spes
Ing.	– inženýr
KKC	– Katechismus katolické církve
Kol.	– kolektiv
LG	– Lumen gentium
LXX	– septuaginta
Např.	– například
Nedav.	- nedavidovské
Pozn.	– poznámka
Př. Kr.	– před Kristem
SC	– Sacrosanctum Concilium
Srov.	– srovnej
Stol.	– století
Str.	– strana
Sv.	– svatý(á)
ThLic.	– licent teologie
Tj.	– to je
Tzv.	– tak zvaný

Označení knih Písma svatého:

SZ	– Starý zákon
Gn	– První Mojžíšova (Genesis)
Ex	– Druhá Mojžíšova (Exodus)
Lv	– Třetí Mojžíšova (Levitikus)

Nu	– Čtvrtá Mojžíšova (Numeri)
Dt	– Pátá Mojžíšova (Deuteronomium)
Joz	– Jozue
Sd	– Soudců
Rt	– Rút
1 S	– První Samuelova
2 S	– Druhá Samuelova
1 Kr	– První Královská
2 Kr	– Druhá Královská
1 Pa	– První Paralipomenon (1. Letopisů)
2 Pa	– Druhá Paralipomenon (2. Letopisů)
Ezd	– Ezdráš
Neh	– Nehemiáš
Est	– Ester
Jb	– Jób
Žl	– Žalmy
Př	– Přísloví
Kaz	– Kazatel
Pís	– Píseň písní
Iz	– Izajáš
Jr	– Jeremiáš
Pl	– Pláč
Ez	– Ezechiel
Da	– Daniel
Oz	– Ozeáš
Jl	– Jóel
Am	– Ámos
Abd	– Abdijáš
Jon	– Jonáš
Mi	– Micheáš
Na	– Nahum
Abk	– Abakuk
Sf	– Sofonjáš
Ag	– Ageus
Za	– Zacharjáš
Mal	– Malachiáš
Tób	– Tóbijáš

Júd	– Júdit
Est	– Ester
Mdr	– Kniha moudrosti
Sír	– Sírachovec
Bár	– Báruk
Da	– Daniel
1 Mak	– První Makabejská
2 Mak	– Druhá Makabejská
NZ	– Nový zákon
Mt	– Matouš
Mk	– Marek
L	– Lukáš
J	– Jan
Sk	– Skutky apoštolské
Ř	– Římanům
1 K	– První list Korinským
2 K	– Druhý list Korinským
Ga	– Galatským
Ef	– Efezským
F	– Filipským
Ko	– Koloským
1 Te	– První list Tesalonickým
2 Te	– Druhý list Tesalonickým
1 Tm	– První list Timoteovi
2 Tm	– Druhý list Timoteovi
Tt	– Titovi
Fm	– Filemonovi
Žd	– Židům
Jk	– List Jakubův
1 P	– První list Petřův
2 P	– Druhý list Petřův
1 J	– První list Janův
2 J	– Druhý list Janův
3 J	– Třetí list Janův
Ju	– List Judův
Zj	– Zjevení Janovo

Předmluva

Spontánnost a výrazovost biblických žalmů mě oslovovala již delší dobu. Tak zcela nevědomky a nenápadně žalmy pronikaly do mého podvědomí. Začínal jsem je vnímat jako moji perlu mezi ostatními drahokamy. Při účasti na liturgiích církve, žalmy zněly stále znovu a znovu, až se řadily do pozice každodennosti. Nestalo se však z těchto písní něco všedního a běžného. Stále jsem cítil výjimečnost této poezie. Nejen Písmo jako celek a jako jeden z pilířů naší víry, ale i vztah ke každému hodnotnému umění, ve mně dozrálo v myšlenku, pokusit se proniknout blíže k tématu žalmů.

1. Úvod

Tato diplomová práce dává nahlédnout do biblické knihy Žaltáře z jiného úhlu než jsme zvyklí. Poukazuje na ustanovení blahoslavenství v jednotlivých žalmech. Při sepisování jsem se neseťkal s žádným titulem knihy, který by přímo zněl „Blahoslavenství v žalmech“ nebo alespoň podobně. Proto bude možná zajímavé se podívat na Knihu žalmů z pohledu a se zdůrazněním jedné charakteristiky, totiž blahoslavenství.

Práce začíná přípravnou 2. kapitolou, kde popisuji obecně Písmo svaté, které obsahuje Žaltář s žalmy, a kde definuji z různých pohledů blahoslavenství.

Vlastní práce (3. kapitola) se zabývá konkrétními žalmy, které hlásají blahoslavenství. Popis žalmu má následující strukturu:

- obecná charakteristika žalmu
- začlenění do kontextu sousedících textů
- vlastní popis blahoslavenství.

Na závěr každé knihy žalmů uvádím stručné seznámení s knihou a v poznámce upozorňuji na souvztažnost s danou knihou Tóry. Jeví se mi to přínosné pro další pronikání do tématu, což už ponechávám na aktivitě čtenáře.

Práci uzavírá kapitola závěru a následují tabulkové přílohy, které mohou být pro čtenáře vodítkem k hledání dalších zákonitostí a souvislostí.

Cílem práce je nejen konstatovat jasný fakt, že blahoslavenství se v žalmech nachází, ale také popsat ašre žalmy a pokusit se najít společnou rovinu blahoslavenství v Žaltáři.

2. Žalmy a blahoslavenství

Kapitola představí žalmy z hlediska jejich začlenění do Písma svatého, poetického významu a jako modlitbu života. Pokusí se definovat blaženost a připravit tak mysl čtenáře, aby blahoslavenství žalmů pronikala hlouběji do jeho mysli i srdce.

2.1 Žalmy

Starozákonní sbírku žalmů nazýváme Žaltář¹ nebo Kniha žalmů. Žaltář ale není jedinou knihou SZ, která obsahuje žalmy. Ty se také vyskytují např. v Sd 5,3²; Jon 2,3³; Ex 15,1-21 (píseň o Rákosovém moři); Dt 32,1-43 (Mojžíšova píseň); 1S 2,1-11 (píseň Chany); Iz 38,9-20 (děkonná píseň krále Chizkijáše); Abk 3,1-9 (Abakukova modlitba)... Ve všech dobách církev nalézala a nalézá v Knize žalmů „miniaturní Bibli“. Žalmy jsou básně určené ke zpěvu, nikoli náboženské studie.⁴

2.1.1 Písmo svaté

Písmem se lidé dorozumívají, je to komunikační prostředek, a právě tento význam ukrývá obsah názvu souboru knih Písmo svaté. Písmo se stává mostem mezi dvěma břehy prostorově i časově vzdálenými. Písmem se odhaluje skryté. Svaté je to, co je zpočátku nepřístupné, vzdálené, co budí úctu a pokoru, co

¹ Pozn. Lightfoot, N., R., *Třikrát a bibli. (Bible, její vznik a uchování. Co se Starým zákonem? Učme se rozumět a používat bibli.)*. Vídeň: Logospress, 1984, str. 147: V Žaltáři máme SZ období toho, co chtěl Ježíš ukázat svým učedníkům, když jim dal modlitbu Otče náš.

² Sd 5,3: „Slyšte, králové, poslouchajte, hodnostáři, já budu pět Hospodinu, já mu budu zpívat, zpívat žalmy Hospodinu, Bohu Izraele.“

³ Jon 2,3: „V soužení jsem volal k Hospodinu, on mi odpověděl. Z lůna podsvětí jsem volal o pomoc a vyslyšels mě.“

⁴ Douglas, J., D., (ed.) a kol., *Nový biblický slovník*. 1. vydání. Praha: Návrat domů, 1996, str. 1168, 1171.

milujeme. Písmo svaté se tedy stává dopisem pro nás, lid Boží.⁵ Slovo písmo se vyskytuje v různých významech v NZ mnohokrát,⁶ ve SZ se tento výraz ještě nevyskytuje.⁷ Různých písem bylo napsáno mnoho, ale pouze soubor kanonických knih byl církví přijat. To proto, že právě tyto knihy byly církví čteny, modleny, předkládány při liturgii.⁸

Bohoslužba se skládá ze dvou podstatných částí liturgie slova a chleba.⁹ Písmo svaté má při slavení liturgie mimořádný význam. Z něho jsou vybírány čtení, která se vykládají a žalmy, které se zpívají.¹⁰ Pro označení Písma svatého se také používá pojem Bible, což je odvozeno z řečtiny a v překladu to znamená knihy. Bible znamená pro křesťany Starý a Nový zákon, knihy, které obsahují Boží zjevení.

Místo termínu „zákon“ je vhodnější použít spíše termín „smlouva“. Bible obsahuje soubor knih, které o smlouvě hovoří. První smlouva mezi Bohem a Izraelem byla uzavřena prostřednictvím Mojžíše a druhou, definitivní naplnil Ježíš Kristus.¹¹

Písmo lze také označit jako Boží slovo.¹² Písmo svaté je Boží řeč, zaznamenaná z vnuknutí Ducha svatého.¹³ Bůh ve všech slovech Písma vyslovuje jen jediné Slovo, v němž se sděluje naprosto celý.¹⁴ Konstituce Dei verbum vybízí všechny věřící k dennímu styku s Písmem v rozjímání a modlitbě.

⁵ Špidlík, T., *Prameny světla (Příručka křesťanské dokonalosti)*. 2. vydání. Velehrad: Refugium, 2000, str. 5.

⁶ Např. J 8,6,8; L 1,63; Ř 1,2; 16,22; 2Te 3,17; J 2,22; 19,37; 20,30; Mk 10,4; 12,10; L 4,21; 20,28; Ga 3,8,22; Sk 1,16; 8,32.

⁷ Léon-Dufour, X., a kol., *Slovník biblické teologie*. 5. vydání. Velehrad: Křesťanská akademie, Řím, 1981, str. 321.

⁸ Pozn. *encyklika Providentissimus Deus*: Posvátné knihy nelze přirovnat k obyčejným spisům, nýbrž vzhledem k tomu, že byly napsány pod vlivem Ducha svatého a že jejich obsah je nanejvýš závažný, tajemný a v mnoha ohledech obtížný, potřebujeme vždy k tomu, abychom je pochopili a vyložili, přispění téhož Ducha svatého, totiž jeho světlo a jeho milost, o něž je jistě zapotřebí prosit v pokorné modlitbě a uchovávat je svatým životem.

⁹ Špidlík, T., *Prameny světla (Příručka křesťanské dokonalosti)*, str. 5.

¹⁰ *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. 1. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, SC, čl. 24.

¹¹ Chiolerio, M., *Blaze tomu, kdo slyší tato slova (Sír 50,28). První setkání se Starým zákonem*. 1. vydání. Praha: Paulínky, 1997, str. 13.

¹² Vlková, G., I., *Slovo Boží a slovo lidské. Všeobecný úvod do Písma svatého*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004, str. 7, 8.

¹³ *Katechismus katolické církve*. 2. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, čís. 81.

¹⁴ Tamtéž, čís. 102; srov. Žd 1,1-3; srov. DV, čl. 13: Boží slova totiž, vyjádřená lidskými jazyky, se připodobnila lidské mluvě, jako se kdysi Slovo věčného Otce stalo podobným lidem, když na sebe vzalo slabé lidské tělo.

Žalmy sebrané v Žaltáři jsou nedílnou součástí Písma svatého a jsou dopisem pro nás, modlitbou vztaženou vzhůru, smlouvou ve které zaznívá Boží milosrdenství a Božím slovem.

2.1.2 Hebrejská poezie

Podstatnou vlastností básně je vnitřní uchvácení, nejen věcná výpověď.¹⁵ Poezie zaujímá v hebrejské literatuře významné místo především ve formě zpěvu. Židovský národ měl v oblibě hudbu a získal si věhlas svými písněmi. Hebrejščina je velmi rytmický jazyk. Tento rytmus nelze měřit rytmem pozemského těla, ale jde o majestátný rytmus vznášejícího se Ducha, který pocítí pouze ten, v jehož duši se skrývá hudba nebes. Hlavním tématem hebrejské poezie je Hospodin, Stvořitel nebe a země. Pramenem jsou hlubiny lidského srdce toužícího po Bohu a hlavním cílem se stává setkání s živým Pánem.¹⁶

Musíme si uvědomit rozdílnost naší (středoevropské poezie ve 21. století) a hebrejské poezie. Rozdíl zaznamenává nejen teritoriální a kulturní prvek, ale i odstup několika století. Hebrejští básníci nepracují v rýmech, jak jsme zvyklí my, ale ve volných rytmických verších, které nemají stále stejnou délku. Hebrejská poezie má podobné rysy jako poezie jiných orientálních národů. Ukazuje ale i svoji samostatnost a jedinečnost a to díky souvislosti s použitím při bohoslužbách.¹⁷ Žalmista, protože je básníkem, mluví k lidu v odkazech na dějiny Izraele. Nechává hovořit i samotného Boha a dokonce i nepřátele (srov. Žl 2). Z toho je patrné, že žalm nemá stejný charakter jako modlitba složená církví. Básnická a hudební povaha žalmů nemusí nutně oslovovat Boha, ale že se zpívá, modlí se před Bohem, rozvažuje a rozjímáme, jak máme být před Boží tváří.¹⁸ Typickým znakem je paralelimus membrorum neboli souběžnost členů,

¹⁵ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl I a II*. Řím: Křesťanská akademie, 1988, str 16.

¹⁶ Douglas, J., D., *Nový biblický slovník*, str. 768, 769.

¹⁷ Špidlík, T., *Prameny světla (Příručka křesťanské dokonalosti)*, str. 448.

¹⁸ *Denní modlitba církve*. 4. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, str. 9.

souběžnost myšlenek. V následujících verších nebo dokonce v druhé části samého verše jsou myšlenky opakovány, doplňovány, rozvíjeny, prodlužovány. Toto je typické pro žalmy, ale nejen pro ně. Nelze přehlédnout ani prvek nejrozličnějších metafor.

Poezie zaujímá ve SZ mnohem větší místo než se všeobecně soudí. Není to rozhodně jen 5 poetických knih SZ (Job, Žalmy, Přísloví, Kazetel, Píseň písní). Patří k ní velké části prorockých knih a i další roztroušené básně v celém SZ. Poetické knihy naopak obsahují i prózu.

Čtení žalmů je více provázeno prožitkem nežli podchyceno logickými souvislostmi. Abychom vytěžili maximum z jejich obsahu, musíme je proto číst jako básně, s veškerou volností a svobodou slova. To vše s přihlédnutím ke kulturně sociálnímu prostředí sepsání, s poukazem na jazykovou charakteristiku Izraele a dějinnost vyvoleného národa.

2.1.3 Žalmy

Náboženský charakter Izraele znázorňuje každá kniha SZ, zejména však žalmy, které shrnují duchovní život Izraele.¹⁹ Hebrejský výraz pro knihu žalmů *tehillím* znamená chvalozpěv. Řecké slovo *psalmos* je odvozeno od *psallein* – *trhati, tlouci do strun*. Žalmy jsou knihou modliteb a zpěvů pro židovskou společnost²⁰, proto mají vztah k liturgii a k bohoslužebnému zpěvu nebo všeobecně k hudbě. To jen dosvědčuje modlitební charakter celé sbírky *Knihy žalmů*. V hudební terminologii se žalmem nazývá forma jednohlasého zpěvu vycházející ze starověkých chvalozpěvů a žalozpěvů sebraných v Žaltáři, zpívaných původně snad za doprovodu harfových nástrojů.²¹

¹⁹Gilles, A., *Lidé smlouvy. Příběh věrnosti ve Starém zákoně*. Praha: Portál, 1993, str. 168.

²⁰Škrabal, P., *Příruční slovník biblický*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1940, str. 717.

²¹Vrkočová, L., *Slovníček základních hudebních pojmů*. 3. vydání. Praha: vlastním nákladem, 1996, str. 220.

Starozákonní lid užívá žalmů k vyjádření osobního stavu a vztahu, ale hlavně ke společné bohoslužbě.²² Na tuto praxi navazuje i novozákonní církev. Pavlovské dopisy vyzývají, aby se v křesťanských obcích dávalo zaznít žalmům, hymnům a písním (srov. Ef 5,19; Ko 3,16). Prvotní křesťané provozují zpěv jako součást svého liturgického shromáždění. Žalmy byly kancionálem mladých křesťanských společenství.²³ Liturgie je vrchol činnosti církve i zdroj její síly.²⁴ Staří mniši odříkávali všech 150 žalmů za jeden den, dodnes jsou žalmy podstatnou částí církevních hodinek. Obsah všech žalmů je celý Kristus ve svých předobrazech, pozemském životě, ve slávě, v bratrích, v církvi. S užitkem se modlí žalmy ten, kdo umí zachytit jejich mnohost a přitom jednotný smysl.²⁵ Ve dřívějších breviářích se všech 150 žalmů modlilo během jediného týdne, nyní jsou rozloženy do 4 týdnů. Vypuštěny jsou tzv. proklínací žalmy nebo žalmy kletby (srov. Žl 58, Žl 83, Žl 109).²⁶ V liturgii jsou k žalmům přiřazena také kantika.²⁷ Písmo obsahuje písně i na jiných místech. V římském breviáři je jich více ze SZ. Nejznámější je zpěv tří mládenců v ohnivě peci (Da 3,51-90). Tento zpěv inspiroval sv. Františka z Assisi k Písni všeho stvoření.

Celý Žaltář mluví o Bohu a jeho vlastnostech, tak jako žádná jiná kniha SZ. Žalmy se zpívaly. Starší nábožné písně do 1. sbírky pravděpodobně posbíral král David, jež Písmo považuje za nejlepšího skladatele duchovních písní (srov. 1 S 16,14-23; 2 S 1,17-27; 3,33.34; 6,5; 23,1). V hebrejském textu je David jmenován 73 krát, v řeckém 84 krát. Jsou zde popsány jeho osudy, které se stávají předobrazem syna Davidova, slíbeného mesiáše (srov. Žl 2; 15; 21; 44; 71; 86; 109) – tyto žalmy působí neobyčejnou silou vítězství Kristova. Proto písně pronikly do prostředí křesťanského, proto se je modlila jednotlivá společenství všech dob s důrazem na jejich mesiánský smysl. Slovy žalmů se často modlil sám Kristus (srov. Mt 5,4; 7,23; 21,16; 26,30; 27,46; Lk 20,17).

²² Refatto, F., *Nový člověk, nová píseň. Stručný úvod k žalmům podle schématu Denní modlitby církve*. 1. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994, str. 7.

²³ Adam, A., *Liturgika. Křesťanská bohoslužba a její vývoj*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2001, str. 112, 113.

²⁴ GS, čl. 10.

²⁵ Špidlík, T., *Prameny světla (Příručka křesťanské dokonalosti)*, str. 450, 451.

²⁶ Adam, A., *Liturgika. Křesťanská bohoslužba a její vývoj*, str. 336.

²⁷ Pozn. 3 NZ kantika: Benediktus (L 1,68-79), Magnifikat (L 1,46-55) a Nunc dimittis (L 2,29-32).

Žalmy jsou lyrické náboženské básně. Shrnují dějiny spásy.²⁸ Mají výjimečné postavení nejen při bohoslužbě ale i v každodenním životě.

2.1.4 Modlitba

Slavit denní modlitbu církve obnáší úsilí o to, aby hlas byl v souladu se srdcem, které se modlí, což usnadňuje hlubší liturgické a biblické vzdělání, zejména pokud jde o žalmy.²⁹ Je mnoho modlitebních knih, ale nejstarší a nejvíce používanou je sbírka Žalmů.³⁰ Žalmy poskytují naší mysli text, ale ještě více působí na srdce. Kdo zpívá žalmy moudře, rozjímá o každém verši se srdcem připraveným odpovídat, jak chce Duch. Kdo zpívá žalmy v denní modlitbě církve, nezpívá je pouze za svou osobu, ale ve jménu celé Církve, celého Kristova těla. Kdo má toto na paměti, je uchráněn rozporu mezi náladou žalmů a náladou svého srdce. Kdo zpívá žalmy jménem církve, vždy najde důvod k radosti i zármutku (srov. Ř 12,15). Kdo zpívá žalmy, sjednocuje se s církví všech dob od počátku, sjednocuje se s každým člověkem.³¹

Žalmy jsou modlitbou, ale mohou se stát naší mluvou, naším výrazovým prostředkem pro různé situace.

²⁸ Špidlík, T., *Prameny světla (Příručka křesťanské dokonalosti)*, str. 448.

²⁹ SC, čl. 90.

³⁰ Špidlík, T., *Prameny světla (Příručka křesťanské dokonalosti)*, str. 447.

³¹ *Denní modlitba církve*, str. 8,9.

2.2 Blahoslavenství

V této podkapitole bych rád vyložil pojem blahoslavenství, blaženost nikoli výlučně vzhledem ke SZ žalmům, ale v jeho obecné rovině.

V souvislosti s tématem blahoslavenství se vybavuje populární perikopa Matoušova evangelia (Mt 5,1-12)³², tzv. horské kázání³³. Pro většinu čtenářů a posluchačů Písma je to asi nejznámější text, ale není jediným textem v Písmu svatém, který se tímto tématem zabývá.³⁴

2.2.1 Definice

Blahoslavenství formulují návod k blaženosti. Blaženost je stav plně omilostněného člověka v nadpřirozeném řádu, tj. člověka způsobilého k nazírání Boha, k účasti na Božím království - tedy na Boží přirozenosti a na věčném životě ve společenství svatých po vzkříšení těla.³⁵

³² Pozn. Ratzinger, J., *Ježíš Nazaretský*. 1. vydání. Brno: Barrister & Principal, 2007, str. 58-61: Paralelním textem k Matoušovým blahoslavenstvím je text Lukášova evangelia (L 6,20-23). Matouš píše pro křesťany ze židovství, proto jsou v tomto evangeliu i časté odkazy na SZ. Lukáš píše pro křesťany pohanského původu. Nepředstavuje Ježíše jako nového Mojžíše. Lukášova blahoslavenství plynou z pohledu na učedníky, Ježíš popisuje jejich reálné postoje. (Lukáš vypočítává blahoslavenství podle stupně porozumění zástupů, které znaly pouze rozkoš a časnou pozemskou blaženost (srov. Akvinský, T., *Teologická suma*. <http://www.krystal.op.cz/sth/sth.php?&A=1>, I-II q. 69 a.3 ad 3). Ježíšova blahoslavenství jsou však eschatologickými přísliby. Paradoxy blahoslavenství představují skutečnou situaci věřícího člověka ve světě. Tyto paradoxy popisuje i sv. Pavel (např. 1K 4,9-13; 2K 4,8-11; 6,8-10). Podobně to vyjadřuje i sv. Jan, když Kristův kříž považuje za vyvýšení (např. J 13,1; 1J 4,7.16). Platnost blahoslavenství pro učedníky plyne z toho, že se prvně uskutečnila na samotném Kristu.

³³ Pozn. Toto je patrně např. z různých teologických slovníků, kde jako jádro vysvětlení pojmu blahoslavenství/blaženost je uváděno tzv. horské kázání a jeho ustanovení blahoslavenství.

³⁴ Např.: Jb 5,17; Žl 1,1; Př 3,13; Žl 37,11; Iz 30,18; Sk 20,35; L 14,14-15; 10,23; 7,23; 11,27-28; Mt 14,16; 11,6; 16,17; J 20,29; Ř 14,22; 1K 7,40; 1Pt 3,14; 4,14; Jk 1,12; Zj 14,13; 1,3; 22,7; 19,9; 20,6; 22,14; 16,15; Tt 2,13.

³⁵ Rahner, K., Vorgrimler, H., *Teologický slovník*. Opravené 1. vydání. Praha: Zvon, 1996, str. 37.

2.2.2 SZ a NZ

Písmo svaté pomáhá člověku objevit, v čem spočívá pravé štěstí, věčná blaženost.³⁶

Jak jsem uvedl, asi nejnámějším textem, vztahujícím se k tomuto tématu, je novozákonní ustanovení blahoslavenství v horské řeči. Evangelista Matouš nám touto kompozicí představuje Ježíše jako nového Mojžíše. Formulace blahoslavenství je tedy novou Tórou, kterou přináší Kristus. Blahoslavenství se nezdá podávat jako novozákonní protějšek Desatera, jako zralejší etika křesťanů oproti přikázáním starozákonním. Ježíš samozřejmě předpokládá platnost Desatera³⁷, které nedevaluje (srov. Mt 5,17).³⁸ Mojžíš při svém sestupu z hory Sinaj dává lidem kamenné desky Božích přikázání (srov. Ex 19,24), Ježíš vystupuje s podobnou autoritou a dává lidu svá blahoslavenství.³⁹ Blahoslavenství potvrzují, komentují, zdůrazňují, naplňují a rozšiřují Desatero. Proto v nich lze najít spojnicí mezi Starým a Novým zákonem.

Matoušova blahoslavenství nám předkládají Ježíšův vnitřní portrét. Mají skrytý christologický charakter, a proto jsou ukazateli pro církve i každého jednotlivce.⁴⁰

Ve svých důrazech na zákon a blahoslavenství je spojnicí mezi SZ a NZ i Kniha žalmů. Žalmy vyzpěvují blaženost ve všech možných podobách. V knihách moudrosti je štěstí a blahoslavenství ovocem božího požehnání. Proroci staví blahoslavenství do protikladu s výkřiky „běda“ (srov. Iz). V pozdním judaismu v blahoslavenstvích stále zřetelněji zaznívá přízvuk eschatologický a mesiášský. V Novém zákoně se v osobě Ježíše realizuje příchod Božího království a blahoslavenství se váže na vzor Ježíšova života. V něm je přítomná již budoucnost. V knize Zjevení zaznívá opět „běda“

³⁶ Např.: Žl 112, 1; 128,1; 1,1, Př 3,1-10; 3,13-20; 8,34, Sir 14,20, Jr 17,5-8, 1Kr 10,8, L 6,20-22, Mt 5,3-12 a mnohé další.

³⁷ Srov. např. Mt 10,19; L 16,17.

³⁸ Ratzinger, J., *Ježíš Nazaretský*, str. 58-61.

³⁹ Beitzel, B., J., *Biblický atlas. Putování sociálními a historickými reáliemi biblických zemí*. 1. vydání. Praha: Fortuna Libri, 2007, str. 427.

⁴⁰ Ratzinger, J., *Ježíš Nazaretský*, str. 59-63.

pro vystižení atmosféry posledních zkoušek, které povedou k blaženosti všech, kdo zůstanou věrní.⁴¹

2.2.3 Různí autoři

Světcí jsou pravými vykladači Písma. Význam určitých slov lze nejlépe pochopit u lidí, kteří jimi byli uchvázeni a kteří jimi žili.⁴² Pro ilustraci jsem náhodně vybral následující významné osobnosti církevních dějin.

Tomáš Akvinský

Jeden z největších teologů a myslitelů, učitel církve ve svém díle *Summa theologiae* uvádí trojí blaženost, která se má rozmanitě k budoucí blaženosti.

Blaženost - rozkošnická: je překážkou budoucí blaženosti,

- činného života: je uzpůsobením na budoucí blaženost,

- nazíravá blaženost: je-li dokonalá, je samou budoucí blažeností.

Blaženost je poslední cíl rozumové přirozenosti.⁴³ Člověk se stává blaženým tím, co upokojuje jeho přirozenou touhu.⁴⁴ Blaženost člověka nezáleží na nějakém stvořeném dobru, protože blaženost je dokonalým dobrem a to je v jediném Bohu. V Bohu záleží lidská blaženost.⁴⁵

⁴¹ von Allmen, J., J., a kol., *Biblický slovník*. 1. vydání. Praha: Kalich, 1987, str. 18, 19.

⁴² Ratzinger, J., *Ježíš Nazaretský*, str. 66.

⁴³ Akvinský, T., *Teologická suma*, I q. 26 a 3 arg. 2.

⁴⁴ Tamtéž, I-II q. 2 a. 8 arg. 3.

⁴⁵ Tamtéž, I-II q. 2 a. 8 co.

František z Assisi

Sv. František z Assisi svým životem vyložil blahoslavenství. Byl bláznem božím, nejchudším z chudých. Vyzařoval nevyčerpatelnou lásku ke všem tvorům. Tolik se přiblížil k Pánu, že byl obdařen stigmaty. Podobně i Kateřina Sienská.

Kateřina Sienská

Sv. Kateřinu nazýváme „největší ženou křesťanstva“, vyznačuje se opět obětavou láskou. Její dopisy obsahují mystickou teologii. Ve svém Dialogu popisuje blahoslavenství následně: *„Duše blažených je jako přetékající nádoba, do níž se už více nevejde...Ti se natolik připodobnili mé vůli, že nemohou chtít nic, co nechci já...V ničem se ode mne neodklánějí a jejich touhy se vždy naplní...Zrak tvého intelektu nedokáže pojmut dobro blažených, stejně jako ti nestačí uši k slyšení ani jazyk k vypovězení nebo duše k tomu, aby sis jejich dobro představila.“*⁴⁶

Tomáš Kempenský

Zdrojem blaženosti je sám Bůh.⁴⁷ *„Synu, já musím být tvůj nejvyšší a konečný cíl, jestli toužíš být opravdu blažený... Všechno toto zaměřuj ke mně,*

⁴⁶ Sienská, K., *Dialog s Boží prozřetelností*. 1. vydání. Praha: Krystal OP, 1998, str. 63-65.

⁴⁷ Pozn. León-Dufour, X., *Slovník biblické teologie*, str. 27, 28: Rozdíl mezi křesťanským Bohem a řeckým božstvem v rovině blahoslavenství je v užívání blaženosti. Křesťanský bůh chce tuto blaženost sdílet s ostatními lidmi. Lidská blaženost je účastí na Boží slávě. Bůh se sklání ke svému lidu. Řečí bohové jsou obvykle titulováni při oslovení – blažený, ztělesňují lidské tužby a představy, užívají své blaženosti, aniž by se příliš starali o osud lidí. Oproti tomu se Hospodin sklání ke svému lidu. Lidská blaženost je dílo Boží milosti a účasti na Jeho slávě. von Allmen, J., J., *Biblický slovník*, str. 18: Hospodin nepovažuje štěstí za své výhradní právo, ale dává ho svému lidu.

*poněvadž já jsem ti to všechno dal. Na každou jednotlivou věc pohlížej tak, že vyplývá z nejvyššího dobra...*⁴⁸

2.2.4 Závěr

Od svého početí je člověk určen pro věčnou blaženost⁴⁹ - věčnou blažeností je sám Bůh.⁵⁰ Blahoslavenství se opírají o přísliby dané Bohem už od Abraháma⁵¹, odpovídají na vrozenou touhu člověka po štěstí. Tato touha je Božského původu, Bůh ji vložil do lidského srdce, aby je přitahoval k sobě. Jen on sám tuto touhu může ukojit.⁵²

Hospodin je Bohem slávyplným a přeje si tuto slávu sdílet s člověkem. Věčná blaženost člověka je účast rozumového tvora na boží blaženosti.⁵³ Blahoslavený člověk zachovává Zákon a naslouchá Moudrosti.⁵⁴

Blaženost je určitý stav dokonalého štěstí omilostněné duše. Bůh je tím štěstím, protože on je jediný dobrý, sám o sobě, všechna ostatní dobra vycházejí z něho.⁵⁵

Svět nemůže být přetvořen a Bohu zasvěcen bez ducha blahoslavenství.⁵⁶

⁴⁸ Kempenský, T., *Následování Krista*. Olomouc, 1990, str. 109.

⁴⁹ *KKC*, čís. 1703.

⁵⁰ *Tamtéž*, čís. 257.

⁵¹ *Tamtéž*, čís. 1725.

⁵² *Tamtéž*, čís. 1716 – 1720.

⁵³ Višňovský, M., (ed.), *Malý teologický lexikon*. Bratislava: CM bohoslovecká fakulta, 1977, str. 64.

⁵⁴ Kol., *Encyklopedie Bible. Díl I*. 1. vydání. Bratislava: Gemini, 1992, str. 21: Pro Řeky znamenalo být blažený, být volný od starostí a utrpení. Pro Židy to znamenalo také materiální štěstí, které bylo ale odměnou za dodržování Zákona.

⁵⁵ Srov. Mt 19,17.

⁵⁶ *LG*, čl. 31.

3. Blahoslavenství v žalmech

Blahoslavenství se nevyskytuje jen v Písmu svatém, ale i v jiné starověké literatuře. Výraz blažený, blaze se v pohanské řecké literatuře používá k popisu a stavu štěstí a blaha jakému se těší pohanští bohové.⁵⁷ Ve SZ se blahoslavenství⁵⁸ objevují převážně v básnických textech a mudroslovné literatuře. Tyto přísliby se většinou týkají pozemského života.⁵⁹ Mudroslovná literatura Izraele učí především umění dobře žít.⁶⁰ I v žalmech je blahoslavenství spojeno s radou co má blahoslavený činit a jak žít. Blahoslavenství znázorňuje cestu, která vede k blaženosti.

3.1 Charakteristika

Blažený člověk není popsán jedním slovem, jedním jasně definujícím veršem, stejně tak ani blahoslavenství. Je to tím, že hebrejská poezie hojně využívá paralelismu, který rozvíjí myšlenky daného verše v následujících verších. Paralelismus pak u čtenáře nebo posluchače vede k důkladnějšímu objasnění sdělované myšlenky a také nastává určité zpomalení tempa sdělení. Toto nabízí větší prostor pro prožitek vyvolaný obsahem textu. Parafrázováním úseků textu se nevyčerpává plně jejich smysl, není to ani záměrem žalmů a všeobecně ani hebrejské poezie. Tyto texty mají za cíl zasáhnout srdce člověka a vnitřně ho proměňovat.⁶¹ Hebrejská poezie byla svou povahou určena k tomu, aby promlouvala k mysli člověka skrze srdce. Žalmy jsou hudební básně a o to více v nich nacházíme nadsázku.⁶² Většinou nelze brát v úvahu jednotlivá slova žalmů, ale spíše celkové rozechvění duše, celou atmosféru, podobně jako u písní.

⁵⁷ Douglas, J., D., *Nový biblický slovník*, str. 810.

⁵⁸ Pozn. NZ termín je makarismus.

⁵⁹ Mareček, P., www.biskupstvi.cz/pastorace/studtexty/11.rtf.

⁶⁰ Vlková, G., I., *Slovo Boží a slovo lidské. Všeobecný úvod do Písma svatého*, str. 78.

⁶¹ Vlková, G., I., *Úvod do prorocké a mudroslovné literatury Starého zákona*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, str. 13.

⁶² Fee, G.,D., Stuart, D., *Jak číst Bibli s porozuměním*. 1. vydání. Praha: Návrat domů, 1997, str. 167,168.

Řeč žalmů promlouvá přímo s Bohem nebo o něm.⁶³ Hospodin je tajemství, které máme možnost poznávat a odhalovat je. Blahoslavený již má podíl na Božím společenství a odkrývá postupně tato tajemství. Blahoslavenství zahrnuje celou dimenzi bytí, proto žalmy neukazují a nezohledňují jen jednu cestu, jak se stát blahoslaveným.

Blahoslavenství se vyskytuje v těchto žalmech: 1; 2; 32; 33; 34; 40; 41; 65; 84; 89; 94; 106; 112; 119; 127; 128; 137; 144; 146; tj. celkem 19 žalmů. V těchto žalmech se v hebrejské bibli přímo vyskytuje slovo ašre = blahoslavený.

Blahoslavenství je vlastně blahopřáním a určitou formou a rozvíjením požehnání; samotný výraz „požehnání“ a další jeho tvary (v hebrejské bibli je označován převážně slovem „baruch“) se vyskytuje v žalmech mnohokrát. Lze konstatovat, že i v těchto žalmech se vyskytuje blahoslavenství. V souvislosti s požehnáním jednotlivé texty znázorňují dvojí směr. V prvním případě Hospodin žehná člověku, ve druhém člověk žehná Bohu. Požehnání člověka Bohu je vzdávání chvály Hospodinu. Už v textu oslavného básnického prologu do Starého zákona, v knize Genesis při stvoření světa Bůh požehnal člověku.⁶⁴ Toto požehnání a dobré Boží dílo se stává základem, ze kterého vyrůstá a rozvíjí se vztah člověka s Bohem v dalších knihách SZ. Požehnání se vyskytuje v těchto žalmech: 3; 4; 5; 16; 18; 21; 24; 28; 29; 31; 37; 41; 45; 63; 65; 66; 67; 68; 72; 84; 89; 106; 109; 112; 113; 115; 118; 119; 124; 128; 129; 132; 133; 134; 135; 144; 147; tj. celkem 37 žalmů.

V následujícím popisu se budeme zabývat pouze výrazem „ašre“.

⁶³ Johr, P., *Písňe království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl I*, str. 14.

⁶⁴ Srov. Gn 1,28: „A Bůh jim požehnal a řekl jim: Plodte a množte se a naplňte zemi. Podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nade vším živým, co se na zemi hýbe.“ Boží požehnání se znázorňuje darem potomstva. I v mnohých ašre žalmech se tento princip ukazuje (např. Žl 127).

3.2 Statistika

Blahoslavenství jsou nejčetnější v I. a V. knize žaltáře, kde výraz „ašre“ obsahuje asi 1/6 žalmů. (Když počítáme žalmy s blahoslavenstvím i požehnáním, tak v I. a V. knize je to téměř 1/2 žalmů z knihy; více uvádí Tabulka čís. 3.) Tato blahoslavenství jsou obsažena v celé dimenzi života člověka, což symbolizují převažující žalozpěvy v I. knize a převažující chvalozpěvy v V. knize. Tento fakt vytváří určitou gradaci celé redakce knihy žalmů. Blahoslavenství v žalmech zahrnují celou existenci člověka. I. kniha Žaltář otevírá zdůrazněním důležitosti požehnání a blahoslavenství, V. kniha jej uzavírá s opětovným připomenutím téhož důrazu. Jako ukončení celého Žaltáře, jako závěrečnou doxologii lze chápat nejen Žl 146, ale i následující žalmy až po Žl 150.

Blahoslavenství se většinou objevuje na začátku a uprostřed daného žalmu, požehnání naopak spíše uprostřed a na konci žalmu.⁶⁵ 7 žalmů začíná slovem blaze.⁶⁶

Žaltář obsahuje 2526 veršů uspořádaných do 150 celků (žalmů). Jeden žalm tedy průměrně čítá přibližně 17 veršů. V Žaltáři je 19 žalmů obsahujících slovo „ašre“ – tyto žalmy se v celkovém součtu skládají z 488 veršů. Na jeden „ašre“ žalm tedy průměrně připadá 26 veršů. Nadprůměrnou hodnotu vykazuje Žl 119, který je zároveň nejdelší kapitolou bible. Pokud do této statistiky nezapočteme Žl 119, připadá i na každý „ašre“ žalm asi 17 veršů (stejně jako u všech ostatních žalmů). Z průměru se kromě Žl 119 vymykají ještě Žl 89 a 106, i ony mají vyšší počet veršů. Tyto žalmy zakončují III. a IV. knihu žalmů, jsou tedy závěrečnými doxologiemi knih. Žl 89 je oslavou Božího milosrdenství a Žl 106 chvalozpěvem na Boží dobrotu. II., III. a IV. kniha jsou na blahoslavenství a požehnání skromné.

1/18 ze všech veršů „ašre“ žalmů obsahuje blahoslavenství (popř. 1/12 veršů, vyloučíme-li Žl 119). Více než 1/8 žalmů jsou „ašre“ žalmy. Pokud k „ašre“ žalmům připočítáme i žalmy, kde se vyskytuje požehnání, dospějeme

⁶⁵ Srov. Tabulka čís. 2.

⁶⁶ Žl 1; 32; 41; 106; 112; 119; 128.

k počtu téměř 1/3 žalmů. Z výše uvedené statistiky je patrné, že blahoslavenství a jiná požehnání jsou v životě žalmisty velmi důležité.

3.3 Úvod

Kniha žalmů začíná blahoslavenstvím: „*Blaze muži...*“ Souhrn všech blahoslavenství Žaltáře lze vnímat jako předobraz blahoslavenství v novozákonní horské řeči Ježíše Krista⁶⁷. Žaltář je zakončen závěrečnou doxologií shrnutou ve slově „*Haleluja*“. Závěrečná redakce touto symbolikou navozuje atmosféru určité gradace a růstu.⁶⁸ Symbolikou je i první písmeno z hebrejské abecedy (alef), obsažené ve slově „*ašre*“ – blažený a také jako první písmeno celého Žaltáře.

Základním kamenem a zdrojem žalmů je Tóra, odtud pravděpodobně dělení Žaltáře na 5 knih. V jednotlivých knihách Žaltáře lze vycítit navzájem podobné schéma plynutí jednotlivých žalmů. Základem se vždy stává Zákon⁶⁹, který Hospodin dal člověku a skrze nějž člověk Boha poznává. Toto zaznívá a opakuje se v NZ např. v L 11,28: „*Blahoslavení, kdo slyší Boží slovo a zachovávají ho.*“ Na tuto Boží aktivitu člověk reaguje krokem důvěry a celý proces je završen ve společenství s Bohem.

Boží záměr s člověkem (Plán spásy) objasňují 2 přívlastky Boha, o nichž SZ zpívá nejčastěji: Milosrdenství a věrnost. Tyto charakteristiky bývají vystihovány různě, např. slovy láska a milost.⁷⁰ Potvrzuje je i NZ v evangeliu J 1,17, kde zaznívá: „*Milost a pravda přišly skrze Ježíše Krista.*“

Bůh v žalmech je Bohem milosrdným a tím, že své milosrdenství dává člověku, prokazuje svou spravedlnost a věrnost. Na těchto 2 Božích vlastnostech (milosrdenství a spravedlnost) staví celé bohatství žalmů. Žl 33,5 uvádí:

⁶⁷ Srov. Mt 5,1-12; L 6,20-23.

⁶⁸ http://anglicanhistory.org/usa/jenks_betitudes.html.

⁶⁹ Např. Žl 19,8-11; 119, 54,165; Př 29,18: „*Blaze tomu, kdo zachovává zákon.*“

⁷⁰ Refatto, F., *Nový člověk, nová píseň. Stručný úvod k žalmům podle schématu Denní modlitby církve*, str.12; např. Žl 1,1-3; 5,13; 7,10; 32,11; 34,16,20; 37,25,29; 97,11; 112,6; 140,14.

„*Hospodinova milosrdenství je plná země.*“ Spravedlnost je také základním postojem člověka, který důvěřuje Bohu a podle toho žije, tj. věrně zachovává Zákon a plní Boží vůli.⁷¹

Jednotlivé žalmy dávají do kontrastu dvě cesty: člověka spravedlivého a hříšného (svévolníka). Vyjádření pozitivní a negativní skutečnosti je v hebrejském textu způsob popisu úplné události.⁷² Přítomnost dvou protikladů není vlastní pouze hebrejské poezii, ale vyskytuje se vlastně v každé slovesné tvorbě jako kontrast života a smrti. V žalmech obecně tuto rovinu mohou symbolizovat žalozpěvy a chvalozpěvy. Ukázání dvou protikladů je užitečné i z hlediska výchovného i z hlediska porovnání. Celými dějinami spásy se uskutečňuje moudrá Boží pedagogika a Bůh dal člověku svobodu, aby si své cesty mohl volit. Motiv cesty lze přirovnat k symbolu putování Izraele z Tóry.

3.4 Ašre žalmy

Žalm 1

Žl 1⁷³ patří výsadní postavení v Žaltáři jako prologu k celé knize žalmů. Jednotlivé žalmy nejsou řazeny chronologicky podle vzniku, ale je to výsledek redakční práce. Z hlediska závěrečné redakce se právě z Žl 1 a 2⁷⁴ stává jakýsi dvoudílný úvod. Tyto písně tvoří vstupní bránu do duchovního světa žalmů. V obou, tak jako v celém Žaltáři, jde o svár dobra a zla. V Žl 1 dochází ke konfrontaci spravedlivého a bezbožného (individuální rovina) a v Žl 2 proti sobě stojí král a pohanské národy (historická rovina). Každý spravedlivý – člověk

⁷¹ *Sväté písmo Starého i Nového zákona. Preklad a poznámky podľa vydání Spolku svätého Vojtecha v Trnave: Starý zákon z roku 1955.* Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2000, str. 1001; např. Žl 1,1-3; 5,13; 7,10; 18,21-25; 32,11; 34,16,20; 37,25,29; 97,11; 112,6; 140,14.

⁷² Např. Jb 1,1; Iz 1,16-17; Př 23,17-18.

⁷³ Pozn. Žl 1 je podobným textem jako Jr 17,5-8. To ale neznamená, že by byly obě knihy psány současně.

⁷⁴ Pozn. Na rozdíl od většiny ostatních žalmů Žl 1 a 2 nemají nadpis a neobsahují oslovení Boha.

žijící v souladu s Božím zákonem – představuje typ mesiáše a každý Bohem vyvolený král ztělesňuje spravedlivého.⁷⁵

Žl 1 lze vnímat jako jisté shrnutí a zestručnění celé knihy⁷⁶ nebo naopak jako základ, ze kterého vyrůstá bohatství témat ostatních žalmů. Je to poetická, poněkud náročná, mudroslovím ovlivněná didaktická báseň s učením o dvou cestách. Vyobrazení kontrastu dvou cest se vyskytuje i v mnohých dalších žalmech, motiv cesty je charakteristický hebraismus. Žl 1 popisuje cesty a osudy člověka spravedlivého a člověka svévolného,⁷⁷ které konkrétně ústí v blaho spravedlivých a záhubu bezbožných.

Dobu a původ žalmu lze těžko určit; obecně se považuje za poexilní. Uvádělo se také, že spadá do doby, kdy byl David pronásledován Saulem, tj. okolo roku 1025 – 1000 př. Kr. Žalm nemá nadpis a tak skladatel není jmenován, ale všeobecně se připisoval Davidovi.⁷⁸

Význam žalmu se prohloubí v kontextu sousedících textů. Jsou to podle hebrejské bible Mal 3 a Žl 2. Tyto texty zdůrazňují skutečnost přicházejícího soudu. Mal 3,7.12: „*Už za dnů svých otců jste se odchýlili od mých nařízení a nedbali jste na ně. Navraťte se ke mně a já se navrátím k vám, praví Hospodin zástupů... Všechny národy vám budou blahorečit a stanete se vytouženou zemí, praví Hospodin zástupů.*“ Žl 1 spojuje Žaltář s klasickou profetií.⁷⁹ Není to chvála zbožného, ale charakteristika zbožnosti a jejích plodů.⁸⁰ V Žl 2 se rozvíjí

⁷⁵ http://ktf.cuni.cz/~hrebik/spec_uvod_2.html.

⁷⁶ Pozn. Olejník, J., *Žaltář, responzoriální žalmy pro neděle, slavnosti, svátky, památky a mše spojené s určitými obřady*. 2. vydání. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 2000, str. 6: Novozákonní protějšek a souhrn celého žaltáře je Mariin Magnificat (L 1,46-55); Refatto, F., *Nový člověk, nová píseň. Stručný úvod k žalmům podle schématu Denní modlitby církve*, str. 26: První blahoslavenství zaznamenané v evangeliích je L 1,45: „*A blahoslavená, která uvěřila, že se splní to, co jí bylo řečeno od Pána.*“

⁷⁷ Bogner, V., *Žalmy*. 1. vydání. Praha: Česká katolická charita, 1973, str. 13.

⁷⁸ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona. Oddělení II. Svazek 2. Výklad posvátných žalmů. Díl I. a II.* Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1900, str. 4; Spáčil, B., *Psallite Regi Nostro. Rozjímání na žalmy pro kněze. Svazek první a druhý*. 2. vydání. Velehrad: Nakladatelství dobré knihy v Olomouci, 1948, str. 19.

⁷⁹ Oeming, M., *Úvod do biblické hermeneutiky. Cesty k pochopení textu*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2001, str. 98; pozn. Mal 3,18: „*Potom uvidíte rozdíl mezi spravedlivým a svévolníkem, mezi tím, kdo Bohu slouží, a tím, kdo mu sloužit nechce.*“

⁸⁰ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl I*, str. 66.

Žl 1, zaznívá v něm naléhavá výzva, jejímž adresátem může být každý člověk, Žl 2,10: „Nuže, králové, mějte rozum, dejte na výstrahu, soudcové země!“

Žl 1,1: „Blaze muži, který se neřídí radami svévolníků, který nestojí na cestě hříšných, který neseďává s posměvači,“

Blahoslavenství stanovuje základ, ze kterého vyrůstají ostatní žalmy a z kterého pramení celý život žalmisty i ostatního Izraele. Požehnaným se stává muž, který doufá v Hospodina, který mu důvěřuje.⁸¹ Je odměněn hojností podobně jako strom čerpající z vodního pramene.⁸² Doufej v Boha a ne v člověka. Blaze tomu, kdo má ku pomoci Boha, kdo v něj doufá, k němu vzhlíží.⁸³ V žalmu zaznívá Mojžíšův odkaz úcty a nepřetržitého zřetele k Zákonu, který vede k blaženosti. Blažený je, kdo si oblíbil Hospodinův Zákon.⁸⁴ V podobném duchu Hospodin hovoří k nástupci Mojžíše, Jozuovi, kterému přislíbí zdar, když bude plnit Zákon a neodchýlí se od něj.⁸⁵ Takto mluví o zdaru i závěr 1. části žalmu ve 3. verši: „Vše, co podnikne, se zdaří.“⁸⁶ Žalm dále pokračuje ukázáním opačné cesty, cesty svévolníků, která vede do záhuby.

Žl 1 obsahuje příslib blahoslavenství hned ve svém úvodu. Žalmů, kde se v úvodních verších vyskytuje makarismus, je více (Žl 1; 32; 41; 106; 112; 119; 128). Právě tyto žalmy se asi nejdůsledněji věnují popisu blahoslavenství, což je typickou ukázkou paralelismu v hebrejské poezii. Taktéž myšlenka zdaru spravedlivých se nadále rozvíjí a upřesňuje v celé knize.

Žl 1 upozorňuje na důležitý rys spravedlivého, blahoslaveného člověka, přemítání nad Hospodinovým Zákonem⁸⁷, což je základním stavebním prvkem.

⁸¹ Srov. Jr 17,7.

⁸² Srov. Žl 92,13; Iz 44,4.

⁸³ Srov. Žl 146,5.

⁸⁴ Srov. Žl 1,2; pozn. kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 33,34: Potěšením žalmisty je Hospodinův zákon, který mu odhaluje pravou moudrost (srov. Ž 111,10) a stává se mu světlem na cestě života (srov. Žl 119,105). Otázkou zůstává, jakou tehdy měl podobu Zákon. V době před babylonským zajetím to nemohl být celý SZ dnešního rozsahu ani Tóra, protože ty byly uzavřeny před 5. stol. př. Kr. Důležité je, že žalmista z něho slyší mluvit živého Boha a že se jím dává věst.

⁸⁵ Srov. Joz 1,5-9.

⁸⁶ Srov. Ř 8,28.

⁸⁷ Pozn. srov. Oeming, M., *Úvod do biblické hermeneutiky. Cesty k pochopení textu*, str. 98: Slovem zákon se míní Tóra, jako 1. část Bible. Ale také nás spojení s jeho zákonem odkáže k textu Dt 17,19.20. Tam narážíme na deuteronomistický zákon pro krále, kterým se měl panovník celý svůj život řídit. Ž 1,2 je téměř identický s Joz 1,8. Tím se Žaltář propojuje s Tórou.

V kontextu SZ tento překlad neznamena nějakou reflexi, ale odříkávání Zákona, jeho recitaci.⁸⁸ Základem pro spravedlivého člověka se tedy stává důkladná znalost Hospodinova Zákona. Lidský život se dovršuje se Zákonem a ze Zákona. Blahoslavený je popsán jako spravedlivý, jako ten, koho zná Hospodin; spravedlivého definuje Hospodinův vztah k němu, ne jeho zásluhy a aktivity. Lidskou aktivitu vždy předchází Hospodinovo pozvání. Žalm popisuje blahoslaveného tím, co nedělá ve vztahu k lidem, a tím, co dělá ve vztahu k Tóře. Toto je opět pěkný kontrast, kde se zdůrazňuje aktivita a znalost Božího Zákona. Tak jako horské kázání dává tušit vzor blahoslavenství osobu Ježíše Krista, tak začátek davidovského žaltáře poukazuje na vzor Davida, jako blahoslaveného. To je i proto, že se modlí své žalmy.

Symboliku stromu u vody známe ve Starém zákoně jako symboliku života (např.: Jb 8,16; 15,32; Žl 92,13).⁸⁹ Tento symbol nás nepřekvapí, když si uvědomíme, jak ojedinělým úkazem je v Palestině strom a tekoucí voda. Tekoucí voda napájející zasazený strom je obrazem Hospodina, který „zná své vyvolené“ a obrazem spravedlivého člověka, jehož život vyrůstá z pramene důvěrného sebeodevzdání člověka do Boží péče. Ježíš Kristus byl rajským stromem života⁹⁰, v Novém zákoně vyrůstá jako Boží vinný kmen.⁹¹ Můžeme pozorovat ještě jeden podtext tohoto obrazu: strom roste vertikálně, kdežto člověk se pohybuje horizontálně. Blahoslavený se stává tedy stromem a roste k nebi.⁹² Opouští horizontální rozměr pozemského života a naplňuje všechna příslibení pro tento život.

V Žl 1 zaznívají veličiny, které jsou společné celému Žaltáři: Zákon, milosrdenství (nepřím), spravedlnost. Z těchto zdrojů roste blaženost.

⁸⁸ Srov. Dt 6,6-9 a Žl 119,97: „*Jak jsem si tvůj Zákon zamiloval, každý den o něm přemýšlím.*“

⁸⁹ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 7.

⁹⁰ Srov. Gn 2,9; Jer 17,8; Ez 19,10; 47,12; pozn. kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 34: Žalmista je srovnán se stromem, nikoli s pouhou ratolestí. Žalm tedy ukazuje na toho, který se označil za vinný kmen a své učedníky za ratolesti (srov. J 15).

⁹¹ Srov. 3 J 15,1-8; Johr, P., *Písň království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl 1*, str. 66.

⁹² www.rozhlas.cz/nabozenstvi/rannislovo/_zprava/318517;
www.biblickadilo.cz/ckbdweb/polozka.aspx?.pid=300&kid=128.

Samozřejmě je přítomen i motiv cesty, zde formou kontrastu: cesta dobrá a zlá. Motiv cesty potvrzuje i NZ a zaznívá z úst samotného Ježíše v J 14,6: „*Já jsem cesta, pravda, život.*“ Cesta spravedlivých je rozvíjena a popisována v hojnosti a nejrůznějšími obrazy ji popisují i jiné žalmy.⁹³ Naopak cestu svévolníků naznačují žalmy většinou velmi stručně a jasně, neponechávají prostor úvahám, ale je to naprosto jasné konstatování nerozumu a odsouzení. O spravedlivých se zmiňuje a potvrzuje slova žalmů opět NZ v Mt 25,46: „*A půjdou do věčných muk, ale spravedlivý do věčného života.*“

Negativní vymezení blahoslavenství v ašre žalmech přímo ve verši, kde se vyskytuje blahoslavenství, se nachází jen v Žl 1, částečně pak v Žl 32 a 40. Motiv dvou cest se vyskytuje ve všech ašre žalmech mimo Žl 128⁹⁴.

Blahoslavenství Žl 1 a celý jeho text je startovní čarou k porozumění naplněnému vztahu mezi Hospodinem a jeho spravedlivými.

Žalm 2

Druhý žalm uvádějící Žaltář hlásá jasnou a povzbuzující tezi: Mesiáš je králem Sijónu a celého světa.⁹⁵ Popisuje vítězství Pomazaného a naprosto marný boj nepřátel proti Kristu. Žalm 2 byl spolu s žalmem 1 pravděpodobně připojen k Žaltáři, když už alespoň část žalmů tvořila sbírku.⁹⁶ Pokud vezmeme Žl 1 a 2 jako jeden celek, bude výsledný text ohraničen blahoslavenstvím. Žalm 1 popisuje vztah jednotlivce k Hospodinu a Zákonu, žalm 2 rozvíjí toto na celý národ. Blahoslavenství, kterým Žl 2 připomíná Boží velikost a moc, zaznívá až v jeho závěru.

⁹³ Např. Žl 15, celý tento žalm lze takto chápat. Žl 15 je obsahově příbuzný Žl 1.

⁹⁴ Pozn. V Žl 128 se vyskytuje pouze motiv cesty s Hospodinem. Tento žalm je přímo nabit požehnáním. Slovo blaze, požehnání je ve 4 verších z celkového počtu 6. Ve verších, kde se požehnání nevyskytuje přímo, je obsaženo v kontextu potomstva, což z pohledu SZ znamená požehnání. Ten, kdo se bojí Hospodina, kdo chodí po jeho cestách, ten podle Žl 128 dojde požehnání. Není zde naznačena nejmenší pochybnost nebo zakolísání. Toto konstatování je tak jasné, že se v žalmu již nevyskytuje konkrétní charakteristika spravedlivého, milosrdenství a Zákona. Znalost Zákona se ale dá vycítit se znalostí a chůze po jeho cestách.

⁹⁵ Bogner, V., *Žalmy*, str. 14.

⁹⁶ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 10.

Žalm nemá nadpis a skladatel zde není jmenován. Připisuje se podle Sk 4,25 Davidovi, je to královský intronizační žalm. Datum vzniku spadá pravděpodobně do doby vzpoury syna Absolona;⁹⁷ naproti tomu se dnes přijímá, že autorem může být poexilní znalec Písma.⁹⁸

Ohraničujícím textem Žl 2 je Žl 1 a Žl 3. Žl 1,6: *Hospodin zná cestu spravedlivých, ale cesta svévolníků vede do záhuby.*“ Na to navazuje údiv a začátek Žl 2,1: *„Proč se pronárody bouří, proč národy kují marné plány?“* V žalmu 3 je základem důvěra žalmisty k Hospodinu, ten kdykoli odpoví a pomůže. Žl 3 končí 9 veršem: *„V Hospodinu je spása. S tvým lidem je tvoje požehnání!“*

Žl 2, 12: *„Líbejte syna, ať se nerozhněvá, ať na cestě nezhyne, jestliže jen málo vzplane hněvem. Blaze všem, kteří se k němu utíkají!“*

V Žl 2 se žalmista ptá a diví se proč se národy bouří proti Hospodinu, proč schází z Jeho cesty. Jahve panuje jako laskavý Bůh, pro spravedlivé je Jeho Zákon snesitelný⁹⁹, zatímco bezbožným je těžkým jhem (srov. Jer 2,19.20 naproti tomu Mt 11,30). Cestě svévolných ze Žl 1 se panovník směje (srov. přirovnání v Iz 45,9, že hrnec se chce měřit s hrncířem¹⁰⁰).

Hospodin je mocný vládce, mocný král – Žl 2,11: *„Služte Hospodinu s bázní a jásejte s chvěním.“* Nabízí člověku své království, kde může sloužit Bohu s bázní a úctou.¹⁰¹ Bázeň před Hospodinem vede ke spáse¹⁰² – Žl 2,12: *„Blaze všem, kteří se k němu utíkají.“* (Podobně pak v Žl 34,9: *„Blaze muži, který se utíká k němu.“*) Po velkém údivu z různých cest je žalm završen zvoláním a příslibem blahoslavenství pro všechny, kdo se k Bohu obracejí jako ke svému panovníkovi. Jde o žalm prorocký, jednotlivé verše ukazují k Mesiáši.

⁹⁷ Spáčil, B., *Psallite Regi Nostro. Rozjímání na žalmy pro kněze. Svazek první a druhý*, str. 25.

⁹⁸ Malý komentář k žalmům. *Studijní text ze Starého zákona*. Litoměřice: CMBF, 1979, str. 19.

⁹⁹ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 11.

¹⁰⁰ Iz 45,9: *„Běda tomu, kdo se chce přít se svým tvůrcem, střep z hliněných střepů!...“*; dále pak pokračuje Iz 45,12.13: *„Zemí jsem učinil já a člověka na ní jsem stvořil... Já jsem jej vzbudil ke spravedlnosti a napřímím všechny jeho cesty...“*

¹⁰¹ Srov. Žd 12,28.

¹⁰² Srov. F 2,12.

Některá místa nalézají výklad v NZ (např. verš 1 a 2 ve Sk 4,25-27; 13,33; Žd 1,5; verš 7 ve Sk 4,25), v jehož kontextu v Žl 2 spatřujeme boj proti Kristu a proti církvi.¹⁰³

Žalmista zná Hospodinova nařízení ze Žl 1 a to je blahoslavenost, kterou dále vztahuje na společenství celého národa, jehož spravedliví se v Žl 2 utíkají k Hospodinu.

Žl 1 a 2 jsou úvodem, kde v dalším začtení se do Žaltáře můžeme nechat růst naši důvěru k Hospodinu, znát jeho Zákon a nechat se rozechvívat Jeho milosrdenstvím, stát se spravedlivým a uslyšet Hospodinovo blahořečení.

Žalm 32

Po uvedení blahoslavenství v prvních žalmech Žaltáře (tj. v Žl 1 a 2) následuje 30 žalmů, kde slovo „ašre“ přímo nezaznívá, mnohokrát se zde ale objevuje slovo „baruch“ (požehnání)¹⁰⁴. Až v Žl 32 se opět vyskytuje „ašre“ a to hned v úvodním verši. Tímto žalmem začíná související a navazující triáda „ašre“ žalmů (Žl 32; 33; 34).

Žl 32 lze chápat jako individuální děkovnou píseň za odpuštění, je druhým kajícím žalmem¹⁰⁵ v Žaltáři.¹⁰⁶ Zaznívá také jako radostná modlitba, která vyvěrá právě z milosti odpuštění hříchů chápané jako blahoslavenství, na kterém žalm staví své sdělení. Žalm popisuje blaženost omilostněného svědomí a neklid svědomí obtíženého hříchem, stává se svědectvím o Božím milosrdenství.

Biblická tradice jej připisuje Davidovi (podle Ř 4,6), jehož jméno uvádí i nadpis: „*Davidův, poučující.*“ Píseň souvisí s biblickou událostí z 2 Kr 12,13,

¹⁰³ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 9,17.

¹⁰⁴ Pozn. konkrétně v Žl 3; 4; 5; 16; 18; 21; 24; 28; 29; 31.

¹⁰⁵ Pozn. Kající žalmy: Žl 6; 32; 38; 51; 102; 106; 130; 143; Johr, P., *Písne království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl I*, str. 195: Kající žalmy jsou proklamací Božího milosrdenství.

¹⁰⁶ Opletal, F., *Rozjímání nad žalmy*. 1. vydání. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002, str. 78; *Malý komentář k žalmům. Studijní text ze Starého zákona*, str. 65.

kde se David dopustil hříchu s Bethsabe a provinil se smrtí jejího manžela Uriáše. Po upřímném pokání mu prorok Nathan tlumočí Boží odpuštění.¹⁰⁷

Žalm ohraničuje Žl 31 a Žl 33 s následujícím. Pokud chápeme Žl 32 jako píseň za odpuštění hříchů, pak Žl 31 připravuje na toto odpuštění a končí jasnou a odhodlanou výzvou, tj. veršem 25: „*Bud'te rozhodní a bud'te udatného srdce, všichni, kdo čekáte na Hospodina.*“ V Žl 32 se žalmista promění ve spravedlivého a Žl 33 zpívá ples spravedlivých Hospodinu. Žl 33,3: „*Zpívejte mu novou píseň, hrejte dobře za hlaholu polnic.*“

Žl 32,1.2: „*Blaze tomu, z něhož je nevěrnost sňata, jehož hřích je přikryt. Blaze člověku, jemuž Hospodin nepravost nepočítá, v jehož duchu není záludnosti.*“¹⁰⁸

Žalmista začíná formulí blahoslavenství, která je typická pro mudroslovné básně (např. Žl 1,1: „*Blaze muži, který...*“).¹⁰⁹ Uvedené blahoslavenství se týká člověka, kterému byla odpuštěna nepravost, jehož hřích byl přikryt a jemuž Hospodin nepřičítá vinu. Toto trojí ujištění znamená pro žalmistu zcela nový život.¹¹⁰ Píseň nabízí možnost nového začátku, ale pod jistou podmínkou. Nevěrnost, hřích a nepravost musí žalmista s odhodláním a bezezbytku uznat a nezakrytě vyznat. To se děje ve verši 5: „*Svůj hřích jsem před tebou přiznal, svoji nepravost jsem nezakrýval, řekl jsem: „Vyznám se Hospodinu ze své nevěrnosti.“ A ty jsi ze mne sňal nepravost, hřích můj.*“ Tento verš parafrázuje, vysvětluje a také rozvádí úvodní blahoslavenství.

Nevěrnost znamená odmítnutí vztahu s Bohem, je přímým útokem na Boží pravdomluvnost. Hřích značí ve svém původu jednání bez výsledku, popření Boha.¹¹¹ Nevěrnost, hřích a nepravost znázorňují veškerou možnou špatnost,

¹⁰⁷ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 242.

¹⁰⁸ Pozn. Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl I*, str. 32: Sv. Pavel cituje 1. verš v Ř 4,7. Je to doklad, že odpuštění hříchů je velkou Boží milostí. Žalm blahoslaví tuto milost, blahoslaví Boží milosrdenství.

¹⁰⁹ *Malý komentář k žalmům. Studijní text ze Starého zákona*, str. 65.

¹¹⁰ Zouharová, M., <http://www.biblickedilo.cz/ckbdweb/polozka.aspx?pid=719&kid=130>.

¹¹¹ León-Dufour, X., *Slovník biblické teologie*, str. 274; von Allmen, J., J., *Biblický slovník*, str. 70; Douglas, J., D., *Nový biblický slovník*, str. 663,302,303.

negativní rozměr člověka, pokleslost jeho chůze po cestě svévolníků. Naopak sejmutí, přikrytí a nepřičítání ukazuje naprosté a úplné očištění, dokonalou Boží aktivitu, plné odpuštění. Celé Písmo svaté je vlastně textem, kde jako hlavní téma kontrastuje lidský hřích a naproti tomu spasení, které přichází díky Božímu milosrdenství.¹¹² Pokud člověk tuto nabídku přijme svým odhodlaným vyznáním, které zaznívá úplně a upřímně, Hospodin toto vše ve své velikosti, svou schopností a nabízející ochotou obklopuje svým milosrdenstvím (verš 10). Činí tak člověka spravedlivým a následně blaženým. Člověk se stává omilostněným, Božím svatým. Jedině Bůh může odpustit hříchy, ale člověk musí spolupůsobit s Božím milosrdenstvím.¹¹³ Jedná se o obnovu smlouvy s Hospodinem. Hospodin je milostivý, milosrdný, odpouští vinu, ale nenávidí hřích.¹¹⁴ Člověk bude ospravedlněn na základě důvěry v Hospodina. A tak se stalo i neplodnému Abramovi. Na jeho důvěru Hospodin odpověděl svým požehnáním (srov. Gn 15,6). Člověk, který si zvolil cestu svévolníka, nežije v pravdě před Bohem, chřadne a trpí. Člověk, který se odvážil vydat na cestu k Bohu, doufat v něj a věřit v jeho milosrdenství, se raduje a jásá z Hospodina. Cestou smíření se stává cesta modlitby, je to symbolika cesty Žl 1 i celého Žaltáře, symbolika putování Izraele. Opět je zde dána do kontrastu cesta svévolníků a cesta spravedlivých, kteří doufají v Hospodina. Ten kdo doufá v Hospodina, dojde milosrdenství. To je poselství žalmu.

Žalm 32 začíná blahoslavenstvím: Blahoslavený je ten, na kom se projevilo Hospodinovo milosrdenství. Končí pak zvoláním, které v tomto kontextu značí výzvu stát se Božím spravedlivým, tj. veršem 11: „*Radujte se z Hospodina a jásejte, spravedliví, plesejte všichni, kdo máte přímé srdce!*“ Jde vlastně o rozvedení Žl 1 a jeho dvou cest; spravedlivý zde popisuje svůj boj na konkrétní situaci.

¹¹² Douglas, J., D., *Nový biblický slovník*, str. 302.

¹¹³ Johr, P., *Písň království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl I*, str. 196.

¹¹⁴ Srov. Ex 34, 6-7.

Žalm bych nazval z pohledu NZ žalmem svátosti smíření. V NZ nás Bůh usmířil sám se sebou skrze Krista, nepočítá nám naše provinění, ale ustanovuje nás svými svědky – zvěstovateli smíření.¹¹⁵

Žalm 33

Další žalm oslavuje Hospodina jako Stvořitele a Krále.¹¹⁶ Vyjadřuje chválu, kterou spravedlivý ze Žl 32 přednáší svému Bohu. Současné ekumenické Písmo svaté neuvádí nadpis. LXX a pozdější řecké a latinské překlady nadepisovaly a tedy i připisovaly tento žalm Davidovi. Obsah žalmu je ale tak všeobecný, že nelze určit ke které události, konkrétně vítězství se vztahuje.¹¹⁷ Žalm začíná výzvou k chvalo zpěvu, ukazuje Boží vládu nad světem a končí radostnou důvěrou s prosbou.¹¹⁸

Žalm 33 navazuje na celý předchozí Žl 32 a na jeho závěrečné zvolání , tj. verš 11: „*Radujte se z Hospodina a jásejte, spravedliví, plesejte všichni, kdo máte přímé srdce.*“ Žl 33 poté začíná veršem 1: „*Zaplesejte, spravedliví, Hospodinu, přímým lidem sluší se ho chválit.*“ Žl 34, 2 následně pokračuje: „*Dobrořečit budu Hospodinu v každém čase, z úst mi bude znít vždy jeho chvála.*“

Žl 33,12: „*Blaze národu, jemuž je Hospodin Bohem, lidu, jež si zvolil za dědictví.*“

Verš blahoslavenství se vyskytuje v polovině žalmu a hlásá jasnou tezi - vyvolený lid se stává Hospodinovým dědictvím. Tento příslib naplňuje jistotou

¹¹⁵ Srov. 2K 5, 18-21.

¹¹⁶ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*. 1. vydání. Praha: Kalich, 1975, str. 139; pozn. Podobně i Žl 2 oslavuje a ukazuje velikost Hospodina jako Krále.

¹¹⁷ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 249.

¹¹⁸ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl I*, str. 197,198.

života a velikou a stálou radostí.¹¹⁹ Dědictví v kontextu SZ znamená trvalé převzetí do vlastnictví a týká se nikoliv jakéhokoli majetku, ale toho, co umožňuje člověku a celé jeho rodině budoucí svobodný život.¹²⁰ Tento svobodný život a budoucí zajištění nabízí Hospodin svému národu, Izraeli. Blahoslavenství naprosto jasně konstatuje úzké pouto mezi Bohem a jeho lidem, který je jeho zvláštním vlastnictvím.¹²¹ Boží svatý, spravedlivý ze Žl 32 se stává v tomto žalmu Hospodinovým majetkem ve společenství celého národa. Žalm ukazuje důvěrný vztah Boha ke svému dědictví a to celým odstavcem, který začíná blahoslavenstvím, konkrétně verše 12 -15. Verš 15 vše shrnuje: *On utvořil srdce každého z nich, on též rozumí všem jejich skutkům.*“

Žalm staví na spravedlivém člověku. Toto ostatně lze vycítit i z dalších žalmů. V kontextu žalmů lze spravedlivého vnímat jako základ a jisté synonymum pro blahoslaveného. Žalmista oslavuje touto písní společenství Hospodina a jeho spravedlivých. Spravedlivý Izraelita již zná svoji cestu ze Žl 1 a celý národ ze Žl 2 se na ni vydal.

Spravedlnost pochází od Hospodina, on je nejvýše spravedlivý, tj. dává každému, co mu patří.¹²² Stejně blahoslavenství stanovují také žalmy 65,5; 144,15; 146,5. Sdělení žalmu končí přáním Hospodinova milosrdenství, tj. veršem 22: *„Tvoje milosrdenství bud', Hospodine, s námi; na tebe s důvěrou čekáme!*“ Verš o milosrdenství opakuje poselství předchozího žalmu, tzn. ten, kdo doufá v Hospodina, dojde milosrdenství.

Touto celou písní pokračuje předchozí žalm. Člověk je Hospodinem ospravedlněn a opěvuje jeho milosrdenství, vzdává mu chválu zpěvem žalmů. Verš 5 zmiňuje a přímo jmenuje 3 základní charakteristiky blahoslavenství¹²³: *„Miluje spravedlnost a právo, Hospodinova milosrdenství je plná země.“* Hospodin je mocný, velký, krásný, z tohoto úžasu roste život v bázni Boží. Izrael

¹¹⁹ Pozn. Radost žalmisty zaznívá ve 21. verši: *„Z něho se raduje naše srdce, my doufáme v jeho svaté jméno.“*

¹²⁰ León-Dufour, X., *Slovník biblické teologie*, str. 82.

¹²¹ Pozn. Tento vztah dědictví je zachycen např. Ex 19,5; 34,9; 1S 10,1; 26,19; 2S 20,19; 21,3; Jer 24,7; Ez 37,27.

¹²² Opletal, F., *Rozjímání nad žalmy*, str. 81.

¹²³ Pozn. Zákon, milosrdenství, spravedlnost.

se stává blaženým lidem vysvobozeným Hospodinem.¹²⁴ Odstavec žalmu o blahoslavenství zdůvodňuje, proč je blaze národu, který si Hospodin vyvolil. On zná Izrael, rozumí mu, utvořil každému srdce. Závěr opět ukazuje dvě cesty. Cesta vlastní síly a pomoci je cesta svévolných. Cesta spravedlivých se vyznačuje důvěrou v Hospodina, očekáváním jeho milosrdenství. To je cesta spásy a radosti.

Lze pozorovat určitou souvztažnost se Žl 2, určitou podobnost a jeho rozvinutí. Žl 2 ukazuje nepřekonatelnou velikost Boží a spravedlivý Žl 33 to vnímá jako základ

Žalm 34

Žalmista skládá tuto děkovnou píseň¹²⁵ navazující na Žl 32 a 33. Téma vysvětluje již verš 2: „*Dobrořečit budu Hospodinu v každém čase, z úst mi bude znít vždy jeho chvála.*“ Příběh žalmu vypráví o tom, že Pán se stává zachráncem svých spravedlivých, kteří mají osobní zážitek Boží pomoci a znají spásné Boží jednání. Spravedliví se těší ze zvláštní a naprosto dokonalé Boží ochrany, toto zaznívá naprosto jasně i z dalších žalmů. Bůh je věrný a také nikdy neopouští své věrné.¹²⁶ Druhá část žalmu navádí k životu v pravé moudrosti.¹²⁷

Skladatele modlitby jmenuje nadpis, který přidává i další vysvětlení okolností: „*Davidův, když změnil své chování před abímelelem, a ten ho vypudil a on odešel.*“ Tento žalm se vztahuje k biblické události z 1 Kr 21,11, kdy Saul pronásledoval Davida.¹²⁸ Žalm je alfabetický, chybí jen verš začínající písmenem vaw a naopak poslední 23. verš se připojuje mimo pořadí abecedy.¹²⁹

¹²⁴ Srov. Dt 33,29.

¹²⁵ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 143.

¹²⁶ Opletal, F., *Rozjímání nad žalmy*, str. 84.

¹²⁷ Johr, P., *Písň království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl I*, str. 201,202.

¹²⁸ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 257.

¹²⁹ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 143.

Žalm 34 ohraničují předešlé písně, na které navazuje a Žl 35, kde žalmista už dospěl k poznání svých omezených sil a velikosti Boží moci a nechává všechn boj s nepřáteli na Hospodinu: Žl 35,5: „*Ať jsou jako plevy hnané větrem, až na ně udeří anděl Hospodinův,*“¹³⁰

Žl 34,9: „*Okuste a uzříte, že Hospodin je dobrý. Blaze muži, který se k němu utíká.*“

Dobrota Boží, jeho milosrdenství, Hospodin sám je přirovnán k sladkému a příjemnému pokrmu. Kdo tento pokrm ochutná, tomu Bůh zachutná (srov. 1 P 2,3).¹³¹ Na blahoslavenství verše 9 navazuje verš 10: „*Žijte v Hospodinově bázni, jeho svatí, vždyť kdo se bojí Hospodina, nemají nedostatek.*“ Žalmista představuje bázeň Boží jako zdroj požehnání, jako jistotu života. Tyto verše mluví naprosto jasně. Žalmista se po osobním zážitku opět rozhoduje pro Hospodina a popisuje i to, co mu to přinese v pozemském životě. Samozřejmě, že jsou to zanedbatelné přísliby oproti stavu blaženosti, stavu svatosti, přebývání v jeho nádvořích (srov. Žl 65,5 a 84,5). Žalmista vybízí k osobnímu a důvěrnému vztahu s Hospodinem, přísliby pozemského života za tento vztah jsou výhodné, ale i ony jsou nevýznamné oproti stavu a vztahu blaženosti. Blahoslavenství je otevřeno právě tomu, kdo má vztah s Hospodinem, kdo ho zná. Musíme zakusit a poznat, jak je Pán dobrý. Duchovní věci musíme nejprve zakusit a pak po nich budeme toužit více a více. Bez této osobní zkušenosti víra nenalézá oporu a ochabuje.¹³² Žalm připomíná výjimečné postavení spravedlivého, konkrétně ve verši 16: „*Oči Hospodinovy jsou obráceny k spravedlivým, když volají o pomoc, on nakloní své ucho.*“ To je opět potvrzení a rozvedení blahoslavenství. Žalm po verši 9, kde je vyhlášeno blahoslavenství, dává do kontrastu cestu spravedlivých a svévolníků. Ukazuje, jak se povede spravedlivému a jak pachateli zla. Hospodin ochraňuje svého spravedlivého a ujišťuje ho svojí ochranou, verš 20: „*Mnoho zla doléhá na spravedlivého, Hospodin ho však ze všeho vysvobodí.*“

¹³⁰ Srov. Žl 1,4.

¹³¹ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 261.

¹³² Opletal, F., *Rozjímání nad žalmy*, str. 83.

Žalmy 32; 33; 34 tvoří určitou triádu žalmů, která znázorňuje růst v duchovním životě, růst ve vztahu k Hospodinu. Člověk je ospravedlněn a očištěn na základě Hospodinova milosrdenství, je blahoslavený (Žl 32). Ve společenství Božích svatých rozvíjí toto blahoslavenství, celé toto společenství je blahoslavené (Žl 33). A z tohoto vychází neustálá touha se utíkat k Hospodinu, neustále se k němu navracet a obracet jako ke zdroji blaženosti jeho lidu (Žl 34).

David poznává svůj hřích, vyznává ho a důvěřuje v Hospodina, v jeho milosrdenství. V důvěrném vztahu s Bohem je schopen jeho chvály. V žalmu 34 dobrořečí Hospodinu, chválí ho, chlubí se Bohem, velebí a vyvyšuje ho. Hospodin je spása. Stejně blahoslavenství jako v Žl 34 slyšíme i v Žl 2,12, kde se k Hospodinu utíká celý národ. Pán je dobrý, proto se nebojme k němu přicházet.¹³³ David opět vybízí žít v bázni před Hospodinem. Hospodin je vykopením svých služebníků.

Žalm 40

Po žalmu 34 následuje několik písní, kde nezaznívá blahoslavenství. Toto narušuje alfabetický Žl 37, který vybízí k blahoslavenství ve verši 4 a 11: „*Hledej blaho v Hospodinu, dá ti vše, oč požádá tvoje srdce... Ale pokorní obdrží zemi a bude je blažit dokonalý pokoj.*“ Žl 40 vypráví, jak Bůh žalmistovi na jeho lidskou prosbu a důvěru odpověděl svou záchranou. Za to člověk vzdává Bohu dík a znovu k Bohu lká v nouzi a prosí o záchranu.¹³⁴ Nadpis uvádí jako autora Davida: „*Pro předního zpěváka. Davidův, žalm.*“ Nelze ale s určitostí říci, zda se vztahuje k Saulovu pronásledování nebo jiné době. První dvě třetiny žalmu lze charakterizovat jako děkovnou píseň, v poslední třetině je žalozpěv. Strukturou se píseň podobná Žl 22, verše 14 – 18 téměř doslovně opakuje Žl 70.

¹³³ Srov. 1P 2,3-4.

¹³⁴ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl I*, str. 228,229.

Zmíněné verše jsou jiného obsahu než předešlé.¹³⁵ Sv. Pavel cituje verše 9-11 v Žd 10,5-7.

Žalm 40 se vrací k Žl 39, kde žalmista vylévá svoje nitro plné beznaděje. Žl 39,9: *Vysvobod' mě ode všech mých nevěrností, nedopouštěj, aby bloud mě tupil!*“ Žl 40 Začíná veršem důvěry, veršem 2: *„Všechnu naději jsem složil v Hospodina. On se ke mně sklonil, slyšel mě, když o pomoc jsem volal.“*¹³⁶ Na tento verš pak navazuje, opakuje ho a potvrzuje vyhlášené blahoslavenství. Žl 41 se obrací k člověku a jeho touze po pomoci, za niž jej blahoslaví.

Žl 40,5: *„Blaze muži, který doufá v Hospodina, k obludám se neobrací, ani k těm, kteří se uchylují ke lži.“*

Zmínka o blahoslaveném muži, který důvěřuje Hospodinu, připomíná blahoslavenství Žl 1. Je tak zakotven v Bohu, že ani v soužení se nedá zvíkat v této důvěře.¹³⁷ Toto mudroslovné poučení se v první části shoduje s Jer 17,7¹³⁸ a v druhé části se blíží opačnému výroku z Jer 17,5.¹³⁹

Písmo svaté na rozdíl od řecké moudrosti užívá slov „doufat“, „naděje“ pouze k označení něčeho dobrého. Zde se jimi popisuje vztah k Bohu, nejvyššímu dobru a původci dobra. Doufat znamená uchopit ve víře zaslíbení života a spásy. Mít naději znamená mít budoucnost, která bude dobrá, i když přinese zkoušky.¹⁴⁰

Úvodem žalmu žalmista popisuje svoji zkušenost naděje a důvěry v Hospodina, který podává pomocnou ruku. V náznaku zde opět zaznívá téma dvou cest. Tentokrát je to cesta spravedlivého, kterého Bůh staví na skálu a dopřává mu bezpečně kráčet. Spravedlnost zakládá dobrý život s Hospodinem. Toto má vyznít jako povzbuzení pro ostatní. Blahoslavenství žalmu je dále rozvíjeno v kontrastu cesty zla. Blaze tobě, když se neobracíš k obludám, k cestě

¹³⁵ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 310.

¹³⁶ Pozn. Podobně jako v Žl 34, když spravedlivý zavolá, Hospodin slyší.

¹³⁷ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 167.

¹³⁸ Jer 17,7: *„Požehnan bud' muž, který doufá v Hospodina, který důvěřuje Hospodinu.“*

¹³⁹ *Malý komentář k žalmům. Studijní text ze Starého zákona*, str. 82; Jer 17,5: *„Toto praví Hospodin: „Proklet' bud' muž, který doufá v člověka, opírá se o pouhé tělo a srdcem se odvrací od Hospodina.“* “

¹⁴⁰ von Allmen, J., J., *Biblický slovník*, str. 57.

lži. Žalm chválí Hospodina a v podtextu jeho milosrdenství. Další odstavec poukazem na Zákon opěvuje Hospodinovo milosrdenství a věrnost. Zákon je vyjádřen veršem 9: „*Plnit, Bože můj, tvou vůli je mým přáním, tvůj zákon mám ve svém nitru.*“ Je to jistý posun od Žl 1, kdy si Zákon žalmista neustále opakoval, ale zde ho má již zakořeněn ve svém nitru, je to přání žalmisty žít podle Zákona. I v době temna se Hospodin nachází stále na blízku a chce své věrné vysvobodit. Kdo důvěřují Hospodinu, zakusí radost a spásu Hospodina.

Každý, kdo svou naději složí v Hospodina, je šťasten. U Boha najde pomoci a spásy. Naproti tomu v modlářství pomoci není. Kdo důvěřuje Bohu, ten se již tím odvrací od model a nechává prostor pro Boží divy.¹⁴¹

Žalm 41

Píseň zakončuje sbírku I. knihy žalmů. Tento žalm lze charakterizovat jako prosbu o záchranu v nemoci¹⁴² a následnou závěrečnou důvěru. Jsou zde blahoslavení milosrdní a po následujícím žalozpěvu se prosí o pomoc proti nemilosrdným nepřítelům.¹⁴³ Verš 10 připomíná, jak byl David zrazen svým přítelem Achitofelem. Toto by ukazovalo na obsah z období Absolonovy vzpoury (srov. 2 Kr 16,23). Tento verš uvádí také sv. Jan a Petr o Jidášově zradě (srov. J 13,18; Sk 1,16). Davidovo jméno se objevuje v nadpise: „*Pro předního zpěváka. Žalm Davidův.*“

Žalm 41 navazuje na předchozí, kde poslední verš naznačuje milosrdenství a pomoc Boží, Žl 40,18: „*Ač jsem ponížený ubožák, Panovník přec na mě myslí. Tys má pomoc, vysvoboditel můj, neotálej už, můj Bože!*“ Následuje soubor žalmů II. knihy, který je uveden Ž 42. Žalmista zde touží po Bohu, Žl 42,3: „*Po Bohu žízním, po živém Bohu.*“

¹⁴¹ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 312.

¹⁴² Opletal, F., *Rozjímání nad žalmy*, str. 97

¹⁴³ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl I*, str. 233.

Žl 41,2,3: „Blaze tomu, kdo má pochopení pro nuzného, Hospodin ho ve zlý den zachrání. Hospodin ho bude ochraňovat, zachová mu život, bude mu na zemi blaze. Zvůli nepřátel ho nevydávej!“

Žalmista v Žl 41 je stížen nemocí, kterou je nutné vykládat v obrazném smyslu o duševních bolestech.¹⁴⁴ Podobně také Př 14,21: „Blaze tomu, kdo se slitovává nad utištěnými.“¹⁴⁵ Takový člověk si může být jistý Božím požehnáním a ochranou, často i zdravím.¹⁴⁶ Blahoslavenství žalmu se dovršuje v NZ v horském kázání, Mt 5,7: „Blaze milosrdným, neboť oni dojdou milosrdenství.“¹⁴⁷ Blahoslavenství je překvapující výpovědí, protože jinde se blaženým označuje zásadně člověk, který má správný postoj vůči Bohu (srov. Žl 32,1; 34,9; 40,5; 65,5). Zde žalmista poukazuje na každodenní dimenzi všedního života a konkrétní situace. Nejlepší komentář k tomuto blahoslavenství nalezneme v Př 14,31: „Kdo utiskuje nuzného, tupí toho, kdo jej učinil, kdežto ctí ho ten, kdo se nad ubožákem slitovává.“¹⁴⁸ Výraz „kdo má pochopení“ se vyskytuje ještě v Neh 8,13, kde se jím označuje vztah k Zákonu. Prozíravě rozumět Zákonu opravdu nakonec znamená mít pochopení pro slabého. Bůh přece chrání slabé, bezvýznamné, chudé (srov. Žl 82,3; Am 4,1), vysvobozuje a chrání jejich život. Blaze je tomu, kdo zná tuto zvláštní prozíravost Božích soudů i tajemství Boží spásné moci, koho nic neodradilo od očekávání Božích divů. Až sám bude slabý a nemocný, Hospodin ho bude posilovat.¹⁴⁹ Tak jako Hospodin dává poznat a zakusit člověku své milosrdenství, tak také žádá po člověku milosrdenství a soucit. Odměnou je záchrana od Hospodina, blaženost zde na zemi.

Téma důvěry v Hospodina ze žalmu 40 se jeví určitou samozřejmostí; David se obrací k Hospodinu a prosí o smilování, vyznává svoji slabost a hřích. Kontext dvou cest se vykresluje v kontrastu úvodního ustanovení blahoslavenství

¹⁴⁴ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 320.

¹⁴⁵ Srov. Neh 8,12; Žl 82,3; Am 4,1.

¹⁴⁶ Johr, P., *Písne království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl I*, str. 234.

¹⁴⁷ Srov. Mt 9,13; 12,7; srov. Oz 6,6: „Milosrdenství chci, ne obět.“

¹⁴⁸ *Malý komentář k žalmům. Studijní text ze Starého zákona*, str. 83.

¹⁴⁹ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 171.

a následnou statí s prosbou o záchranu, kde jsou popisovány činy nepřátel. Ještě jednou zaznívá prosba o smilování a znovu povstání, touha po navrácení k Hospodinu a po přebývání před Boží tváří. Závěr žalmu – verš 14 – patří dobrořečení Hospodinu: „*Požehnán buď Hospodin, Bůh Izraele, od věků na věky. Amen. Amen.*“ Toto je také závěrečná doxologie nejen k tomuto žalmu, ale k celé I. knize. Závěrečná doxologie a zvolání: „*Amen. Amen.*“ vyjadřuje přijetí nejen Žl 41, ale i celé knihy a Božího Zákona, řádu milosrdenství, který stojí v jejím centru stejně jako důvěra v úradky milosrdného Boha. Tento děkovný žalm vnímáme především jako poučení o povinnosti být milosrdný.¹⁵⁰

Shrnutí I. knihy žalmů

Téměř všechny žalmy I. knihy¹⁵¹ mají přívlastek královské. Roli starozákonního krále lze chápat také jako předobraz paschálních událostí v evangeliích. Místy je zřejmé, že jednotlivé žalmy na sebe nenavazují, jinde se opakují stejné náměty nebo se děj vrací. Opakující se myšlenky poukazují na to, jak je těžké se postavit na stranu Božího Zákona bez ohledu na kříž (navzdory tomu, že to obnáší zůstat ve světě sám uprostřed pronárodů, pohanů, Božích protivníků). Opakování určitých motivů pravděpodobně náleželo k jádru slavnostní liturgie. Hlavní myšlenky I. knihy lze shrnout do následujících bodů: 1) ústřední postavou slavnosti je král; 2) král je prohlášen za syna Božího; 3) král nese zástupně hříchy lidu; 4) král vede Boží zápas, na jeho věrnosti je závislé blaho lidu; 5) král jako předobraz Krista stojí proti nadlidskému nepříteli; 6) král

¹⁵⁰ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl I*, str. 235.

¹⁵¹ Pozn., *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). Český ekumenický překlad*. 4. vydání. Praha: Česká biblická společnost, 1995, str. 21: I. kniha žalmů má podle teorie rozčlenění Žaltáře v souvislosti 5-ti knih Mojžíšových souvztažnost s I. knihou Tóry, tj. Genesis. Genesis popisuje, jak Hospodin, stvořitel nebes a země, od počátku vlastní svůj lid a zdůvodňuje, proč právě Izrael se stává vyvoleným národem. Je velkolepým prologem k ústřednímu tématu Písma, kterým je vykoupení. Genesis svědčí o Božích činech uprostřed tohoto světa a počátcích Božího lidu.

je v největší tísní vysvobozen Bohem; 7) král vydává svědectví o Boží záchraně.¹⁵²

S tímto poznáním četba žalmů I. knihy navozuje intenzivní prožitek. I. kniha žalmů je ohraničena žalmy 1 a 41, ve kterých se vyskytuje blahoslavenství. Žl 1 je vlastně prologem do Žaltáře a tvoří s Žl 2 určitý celek. V blahoslavenství zaznívá odmítnutí cesty zla, na které navazuje blahoslavenství 2. žalmu jako rozhodnutí se pro Boha. V Žl 32, 33, 34 je v blahoslavenstvích zachycena další gradace postupu po Boží cestě. Blahoslavený je člověk svatý, ze svatosti srdce pak teprve mohou vycházet ostatní aktivity. Bůh si vyvolil svůj lid – toto tvrzení je motivací pro duchovní růst, pro vztah s Hospodinem. Z tohoto počátku roste blaženost spravedlivého a sama tato událost dějin spásy je příslibem blahoslavenství ve společenství s Bohem. Žl 34 toto blahoslavenství konkretizuje na každého člověka. Blahoslavený je ten, kdo se nebojí stále znovu a znovu přicházet, dokonce utíkat se k Hospodinu. I. knihu zakončují žalmy 40 a 41, kde je opět ukázáno blahoslavenství v „pouhém“, ale plném spoléhání na Hospodina. Toto je ukázáno nejen ve verši blahoslavenství, ale i ve verši Žl 40,12: „*Ty mně, Hospodine, neodepřeš svoje slitování. Kéž mě stále opatruje tvoje milosrdenství a věrnost!*“ A tak jako je Hospodin milosrdný, tak chce, aby člověk se snažil napodobit Boha v některých vlastnostech, a za to slibuje blahoslavenství.

Žalm 65

Žalm jako jediný ve II. knize Žaltáře vyhláší blahoslavenství. Jedná se o děkovný žalm. Nadpis uvádí jako skladatele žalmu krále Davida: „*Pro předního zpěváka, žalm. Davidův, píseň.*“ Tato modlitba má bohatou tematiku.¹⁵³ Píseň působí velmi živě, emočně a zároveň formuluje hluboké myšlenky. Sbor tímto

¹⁵²Kol., *Žalmy. Ekumenický překlad*. 2. vydání. Praha: Biblické dílo Ekumenické rady církvi v ČR, str. 41,42; kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 31,32.

¹⁵³ Refatto, F., *Nový člověk, nová píseň. Stručný úvod k žalmům podle schématu Denní modlitby církve*, str. 61.

hymnem oslavuje Boha za jeho dary a děkuje za vyslyšené prosby.¹⁵⁴ Verš 10 naznačuje, že lid není v zajetí, ale sídlí ve své zemi a Bůh mu žehná. Kdy byl ale žalm složen, nelze říci.¹⁵⁵ Žalm vyjadřuje důvěru v Boha jako dárce hojnosti, plodnosti a pána světa.¹⁵⁶ Žalm pravděpodobně pochází z doby, kdy Izrael věřil, že zárukou úrody je Hospodin a ne Baal (srov. Oz 2,10n).¹⁵⁷

Předcházející text, žalm 64, vypovídá o důvěře v Hospodina, žalmista se v něm utíká k Bohu. Žl 64,11: „*Spravedlivý se bude radovat z Hospodina a utíkat se k němu; on bude chloubou všech, kdo mají přímé srdce.*“ Právě spravedlivý (jeden z ústředních pilířů žalmů) je v Žl 65 vyznavačem chvály. Ztišení, modlitba a očista jsou základní podmínky, z kterých vzchází blaženost. V prostoru ztišení Bůh svého vyvoleného přijímá „ve svých nádvořích“, kde ho bude sytit k plnosti. Zázitek Boží přítomnost Božího tvora naplňuje jásotem a radostí. Bůh pečuje o svoji zemi, která je obrazem zaslíbené země. V Žl 66 zní již věčný hlahol a ples: Žl 66,2: „*Pějte žalmy k slávě jeho jména ...*“ Žl 66,8: „*Dobrořečte, národy, našemu Bohu, ...*“ Žl 66,20: „*Požehnan bud' Bůh, že mou modlitbu nezamítl a své milosrdenství mi neodepřel.*“

Žl 65,5: „*Blaze tomu, koho si vyvolíš a přijmeš, aby směl pobývat ve tvých nádvořích. Tam se bude sytit dary tvého domu, tvého svatého chrámu.*“

Blahoslavenství je výsadou a velkým darem, ze kterého se může radovat a smí jej očekávat každý Izraelita, který splnil podmínky pro vstup na Hospodinova nádvoří (srov. Žl 15 a Žl 24¹⁵⁸) anebo hledal útočiště před nebezpečím v chrámu.¹⁵⁹ Blaženost je Boží náruč dokořán otevřená pro každého. V předcházejícím verši 4 žalmista připomíná již známou skutečnost ze Žl 32: „*našich nevěrností jenom ty nás zprostitš.*“

¹⁵⁴ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl I*, str. 334.

¹⁵⁵ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 492.

¹⁵⁶ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II*, str. 333.

¹⁵⁷ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 249.

¹⁵⁸ Pozn. Žalmy dávají návod, jak správně žít. Žl 15,1: „*Hospodine, kdo smí pobývat v tvém stanu, kdo smí bydlet na tvé svaté hoře?*“ Žl 24,3: „*Kdo vystoupí na Hospodinovu horu? A kdo stanout smí na jeho svatém místě?*“

¹⁵⁹ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 249.

Boží vyvolení je nosnou myšlenkou dějin Božího lidu uvedenou v SZ. Vyvolení bylo svobodným a láskyplným skutkem Božím, který nemohl být nárokován – pramení z neměnné věrnosti Hospodina jeho zaslíbením. Pokud lid přijal své vyvolení jako dar Boží milosti a milosrdenství, stává se vyvoleným.¹⁶⁰ Boží vyvolení pak nastoluje jedinečnou cestu blaženosti pro Izrael, která se naprosto liší od cest ostatních národů.¹⁶¹

Boží přijetí závisí na celém vyznění lidského života, pokud žije člověk spravedlivě, Bůh ho přijímá.¹⁶² Bůh si vyvolil izraelský lid mezi všemi národy, aby z něho učinil svůj lid.¹⁶³ Žalmista vzdává Bohu díky za dobrodiní, jež mu prokazoval. Děkuje za odpuštění hříchů a za milost, které se od Boha těší. Velebí jeho moc a vzdává díky za bohatou úrodu.¹⁶⁴

Postoje chval je dosaženo právě ztišením, chvála zaznívá v tichu a pokoře. Z tohoto stavu žalmisty vyvěrá blahoslavenství. Na verši blahoslavenství je také ukázáno, že Boží aktivita a pozvání předchází lidskému jednání. Bůh si člověka vyvolil ke spáse a posvětil svým Duchem.¹⁶⁵ Prožitek přijetí Bohem a výsledné spočinutí v jeho blízkosti už závisí na odpovědi člověka. Toto blahoslavenství se opakuje i v dalších žalmech: Žl 36,8-10;¹⁶⁶ Žl 84,5¹⁶⁷. Výzva ke ztišení je součástí 1. odstavce žalmu a následné další dva odstavce jsou oslavou Hospodina. Mezi tyto části je vloženo blahoslavenství. Z toho lze odvodit i Boží štědrost, Hospodin dává vždy mnohonásobně více, než si člověk zaslouží a očekává. Štědrost je tady popsána přebýváním v Hospodinových nádvořích. Radost z přítomnosti Boží přechází do chvály. Podobně jako v Žl 1, stává se zde voda zdrojem, který dává sílu a plodnost. Je to zdroj a počátek požehnání.

Komu jsou odpuštěny hříchy, ten žije ve svatém spojení s Bohem a může se těšit plnému Božimu požehnání – nepřichází do Boží svatyně nadarmo.

¹⁶⁰ Rahner, K., Vorgrimler, H., *Teologický slovník*, str. 404,405.

¹⁶¹ Léon-Dufour, X., *Slovník biblické teologie*, str. 575.

¹⁶² Douglas, J., D., *Nový biblický slovník*, str. 835.

¹⁶³ von Allmen, J., J., *Biblický slovník*, str. 310.

¹⁶⁴ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 491.

¹⁶⁵ Srov. 2Te 2,13.

¹⁶⁶ „Lidé se utíkají do stínu tvých křídel. Osvěžují se tím nejučtější z tvého domu, z potoka svých rozkoší jim napít dáváš. U tebe je pramen žití, ...“

¹⁶⁷ „Blaze těm, kdo bydlí v tvém domě.“

(Míněn je zde celý Izrael¹⁶⁸). Žalm lze také chápat jako popis zaslíbené země, do které Izrael putuje v 2. knize Mojžíšově.

Shrnutí II. knihy žalmů

II. kniha žalmů tvoří část tzv. elohistické sbírky¹⁶⁹. U této knihy nelze s jistotou říci, že tvořila jednotné liturgické pásmo jako I. kniha Žaltáře. Mezi žalmy převládají žalozpěvy. Celkově působí II. kniha dojmem značné starobylosti.¹⁷⁰ Není také známo, pro kterou bohoslužebnou příležitost byly tyto žalmy původně určeny.¹⁷¹ II. knihu žalmů ohraničují Žl 42 a 72. Žl 42 lze ve stručnosti chápat jako touhu po Bohu a Žl 72 je královským, ale dává tušit nakročení Izraele do zaslíbené země. Sbíрка je svědectvím o putování k Bohu, putování do zaslíbené země.¹⁷²

Žalm 84

Žl 84 spolu s Žl 89 zastupuje tematiku blahoslavenství ve III. knize žalmů. Nejhojněji ze všech žalmů se v něm vyskytuje slovo ašre a to třikrát. Je chvalozpěvem na chrám a Boží přítomnost v něm.¹⁷³ Ukazuje, jakým zdrojem

¹⁶⁸ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 493.

¹⁶⁹ Pozn., kol., *Žalmy. Ekumenický překlad*, str. 16, 17: Elohistická sbírka (Žl 42-83). V těchto žalmech je pro Boha užito 200 x výrazu elohím a jen 43 x jahve. V ostatních žalmech se elohím vyskytuje 29 x a jahve 642 x. Nejde však o jednotný celek, vedle sebe zde stojí různé skupiny žalmů (davidovské – Žl 51-72: bez nadpisu – Žl 66, 67, 71, šalamounův Žl 72; kórachovců – Žl 42-49.84-89: bez nadpisu 43; asafotovi – Žl 50.73-83). Kromě elohistické sbírky lze ještě najít tyto celky: davidovi, poutní písně (Žl 120-134), královské (Žl 93-99), halelujové.

¹⁷⁰ Kol., *Žalmy. Ekumenický překlad*, str. 111, 112.

¹⁷¹ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 173.

¹⁷² Pozn. *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). Český ekumenický překlad*, str. 64, 65: 2. kniha Tóry je Exodus, kde Izrael je pevně semknuté společenství. Izrael = zápasí Bůh (srov. Gn 32,29). Bůh prostřednictvím Mojžíše odhaluje, vysvětluje své jméno. To se v Žl 65 děje právě v tichosti, Bůh se dává poznat v blahoslavenství a uvádí do svého domu, kde je sytost. Vysvobozenému Izraeli jsou dány ideální zákony v Desateru. Izrael vyšel z Egypta, to neznamená jen vyjít z otroctví. Úplně je exodus dotážen až v NZ L 9,31.

¹⁷³ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II*, str. 430.

radosti a života bylo pro Izraelitu setkání s Bohem přítomným v chrámě.¹⁷⁴ Píseň byla sepsána asi pro ty, kdo putovali do Jeruzaléma. Nadpis uvádí jako autora syny Kore:¹⁷⁵ „*Pro předního zpěváka. Podle gatského způsobu. Pro Kórachovce, žalm.*“ Žalm by mohl ukazovat k době Davida, kdy musel utéci z Jeruzaléma za Jordán. Ale podle textu žalmu žije Izrael v pokoji a vykonává bohoslužbu v chrámě. Žalm by tedy mohl být složen před zbořením chrámu a Jeruzaléma. Ale ani toto nelze s jistotou tvrdit. Žalm má 3 sloky.¹⁷⁶ Žalmista touží po svatyni Páně, pak vyhlašuje blahoslavenství a popisuje štěstí v Boží blízkosti a potvrzuje vyhlášené blahoslavenství.¹⁷⁷

Žalmu předchází Žl 83, který je obecně odsouzením cesty svévolníků. Žl 83,19: „*At' poznají, že ty jediný, jenž Hospodin máš jméno, jsi ten nejvyšší nad celou zemí!*“ Žl 84 lze chápat jako cestu spravedlivého a jeho poznání Boha, verš 11: „*Den v tvých nádvořích je lepší než tisíce jinde; raději chci stát před prahem domu svého Boha, než prodlévat v stanech svévolnosti,*“ Triádu zakončuje Žl 85 jako prosba za setrvání na Boží cestě. Žl 85,11: „*Setkají se milosrdenství a věrnost, spravedlnost s pokojem si dají políbení.*“

Žl 84, 5.6.13: „*Blaze těm, kdo bydlí ve tvém domě, mohou tě zde vždycky chválit... Blaze člověku, jenž sílu hledá v tobě, těm, kteří se vydávají na pouť... Blaze člověku, jenž doufá v tebe.*“

V Žl 84 žalmista vyslovuje touhu po svatyni Boží, která je domovem, kam je třeba putovat, tam doufá nalézt pokoj, jako je nalézá a má ptáče ve svém hnízdě. Doufá, že mu Bůh udělí pomoc, aby se vrátil na Sijón, neboť v Boží blízkosti spravedlivý nachází více potěšení než kdekoli jinde. Člověk se těší do Boží svatyně, do jeho blízkosti. Vždyť Bůh udělí nevinným a spravedlivým ze svého dobra. Žalmista vyjadřuje podobnou touhu po svatyni jako v Žl 42 a

¹⁷⁴ Opletal, F., *Rozjímání nad žalmy*, str. 194.

¹⁷⁵ Pozn. Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 327: Žl 84 je prvním z druhé skupiny žalmů (Žl 84-88) nadepsaných jménem Kórachovců, zpěváckého sboru v jeruzalémském chrámě. (první skupina Žl 42-49).

¹⁷⁶ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 675.

¹⁷⁷ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II*, str. 429,430.

63.¹⁷⁸ V Žl 84 zaznívá také idea putování jako duchovní cesty a odpovědného směřování ke svatému a konečnému cíli.¹⁷⁹

Žalm začíná veršem 2: „*Jak je tvůj příbytek milý, Hospodine zástupů!*“ Tento úvod lze vnímat jako zabydlení se právě v Božím Zákoně 3. knihy Mojžíšovy. Totéž zabydlení v Zákoně naznačuje i Žl 1 – jeho neustálé opakování a poznávání Zákona. Kdo přebývá v Božím domě, ten zná Zákon. Tento žalm jakoby navazoval na Žl 65. Žalmista vzpomíná na blahoslavenství Žl 65, na Hospodinova nádvoří. Duše prahne po Hospodinových nádvořích. Každý tvor má své místo a člověk je nalézá v Hospodinově příbytku. Jako v žalmu 65, tak i zde chvála pramení z přebývání s Hospodinem. Chvála dostává i dynamickou podobu, když se objevuje motiv cesty. Cesta spravedlivého souvisí se zdrojem vody, tady to ukazuje déšť požehnání. Tedy opět symbolika vody jako zdroje požehnání. Cesta svévolníků je zmíněna okrajově – žalmista po ní nechce jít. Celý žalm vrcholí dalším blahoslavenstvím, které pobízí k důvěře, která se objevuje i v předchozích žalmech. Toto blaho je připraveno tomu, kdo se s důvěrou a bázní obrací k Bohu Izraele.¹⁸⁰

Žalm vyjadřuje blaženost těch, kteří přebývají v Božím domě, jako kněží a levité, kteří mohou stále chválit Boha, což je zbožnému největší radostí. Tak prahne zbožná duše po nebeských příbytcích. Jen tam nachází úkryt a pokoj, jako ptáče v hnízdě. Hospodin nabízí pro člověka domov, který je nekonečně milý a dobrý.¹⁸¹

¹⁷⁸ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 674. Žl 42,3: „*Po Bohu žízním, po živém Bohu. Kdy se smím ukázat před Boží tváří?*“ Žl 63,3: „*Proto tě vyhlížím ve svatyni, chci spatřit tvoji sílu a slávu;*“

¹⁷⁹ Douglas, J., D., *Nový biblický slovník*, str. 854.

¹⁸⁰ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 328.

¹⁸¹ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 676.

Žalm 89

Žalm zpívá chválu na Boží milosrdenství a zároveň lká nad bídou lidu.¹⁸² Nelze stanovit dobu, k níž se žalm váže. Je mesiánského obsahu a nadpis připisuje žalm Étanu Ezrachejskému s dodatkem, že je poučující.¹⁸³ Má tři části: hymnus oslavující Boží moc a milosrdenství, pasáž epického vyprávění zmiňující se o smlouvě a nečekaný zvrát – žalozpěv. Části ale tvoří vnitřní jednotu.¹⁸⁴ Žl 89 připomíná Boží milost a věrnost a současně uvádí katastrofální situaci.¹⁸⁵ To lze opět chápat jako kontrast dvou cest. Tato píseň zakončuje sbírku III. knihy a má nadprůměrný počet veršů, tj. 53.

Předcházející Žl 88 prosí o pomoc, verš 12: „*Což se o tvém milosrdenství vypráví v hrobě? O tvé věrnosti v říši zkázy?*“ Žl 89 popisuje milosrdenství, věrnost a spravedlnost, které jsou zdrojem blahoslavenství, verš 2: „*O Hospodinově milosrdenství chci zpívat věčně, svými ústy v známost uvádět tvou věrnost po všechna pokolení.*“ V Žl 90 zaznívá prosba o zdar lidského díla. Duše člověka je již omilostněna z předešlého žalmu. Žl 90,14: *Nasyť nás svým milosrdenstvím hned ráno a po všechny své dny se budeme radovat a plesat.*“

Žl 89,16: „*Blaze lidu, který zná vítězný hlahol, který chodí ve světle tvé tváře, Hospodine.*“

Bůh je nepřemožitelný spojenec pro člověka, který v jeho světle vždy vítězí. Toto vítězství je pro spravedlivého reálnou možností už nyní, v boji proti hříchu zde na zemi. Tato myšlenka zaznívá v pozadí celého učení sapienciálních knih SZ.¹⁸⁶ Blahoslavený je lid, který slýchá hlahol troubení, kterým je Hospodin vyhlášen za krále (srov. Žl 47¹⁸⁷). Lid se před Hospodinem neskrývá, ale raduje

¹⁸² Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II*, str. 455.

¹⁸³ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 705.

¹⁸⁴ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 345; Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II*, str. 455.

¹⁸⁵ Refatto, F., *Nový člověk, nová píseň. Stručný úvod k žalmům podle schématu Denní modlitby církve*, str. 87.

¹⁸⁶ Léon-Dufour, X., *Slovník biblické teologie*, str. 556.

¹⁸⁷ Žl 47,2: „*Lidé všech národů, tleskejte v dlaně, hlaholte Bohu, plesejte zvučně.*“

se z toho, že Hospodin na něj hledí. Lid vítězí Hospodinovou spravedlností a mocí.¹⁸⁸

Boží tvář člověk nemůže vidět pro strach, že by zemřel (srov. Ex 33,20). Blahoslavený má tu výsadu a radost, že chodí ve světle Boží tváře. Boží tvář znázorňuje Hospodinovu milostivou přítomnost.¹⁸⁹ Blažený se stává vítězem pozemského putování, protože zná jas Boží tváře.

Izraelita velebí Boha, neboť je mocný a ve svých slibech vždy věrný. V úvodě vzpomíná na slib, který učinil Bůh Davidovi o věčném trůnu. Ke konci této části velebí lid, jež má tak mocného Boha. Ve druhé části rozvádí onu Davidovi učiněnou předpověď o trvalé a věčné vládě. V době, kdy žalmista žije, se zdá, že se tento slib nevyplňuje, že je Davidův věčný trůn v nebezpečí, proto pěvec prosí, aby Bůh daný slib brzy splnil.¹⁹⁰

Milosrdenství, jako jeden ze stavebních pilířů, ze kterých vyvěrá bohatství žalmů, uvádí hned verš 2: „*O Hospodinově milosrdenství chci zpívat věčně,*“. Verš 15: „*Spravedlnost a právo jsou pilíře tvého trůnu, před tebou jde milosrdenství a věrnost.*“ Po uvedení základních charakteristik žalmů (milosrdenství, spravedlnost a právo) následuje blahoslavenství, verš 16. Žalm pokračuje statí o Boží velikosti, jeho nádheře, síle, svatosti. Právě blahoslavený toto všechno může vidět a vnímat. Žalm pokračuje konkrétní osobou Davida jako blahoslaveného. Co všechno nám Pán ve svém milosrdenství nabízí. Žalm končí verši, jak žalmista trpí a je tupen, tento úsek je však ohraničen vyjádřením Boží velikosti, verš 34 a 35: „*ale svoje milosrdenství mu neodejmu, nezradím svou věrnost, neznesvětím svoji smlouvu,*...“ Boží smlouva nebude zrušena ani nevěností Izraele. Vše zakončuje verš 53: „*Požehnán buď Hospodin navěky. Amen, amen.*“ Toto jako zakončení III. knihy žalmů, ale také jako poznání, že Bůh je milosrdný, věrný, nesmírný a budící bázeň a svého spravedlivého nikdy neopouští. Verš 9: „*Hospodine, Bože zástupů, kdo je jako ty?*“

Žalm začíná ódou na Hospodinovo milosrdenství, která přechází ve chválu Boží velikosti. Před vyhlášením blahoslavenství je Hospodin popsán jako ten,

¹⁸⁸ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 346.

¹⁸⁹ Douglas, J., D., *Nový biblický slovník*, str. 1057.

¹⁹⁰ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 706.

kdo zná spravedlnost, právo, milosrdenství a věrnost. Píseň naznačuje společenství s Hospodinem, přebývání v jeho domě z předešlých žalmů. Cesta spravedlivých a svévolníků je popsána na základě Zákona a jeho věrnosti. I když se člověk vzdálí od Hospodina, odchýlí se od jeho ustanovení, Hospodin zůstává milosrdný a chce sdílet společenství s člověkem.

Šťastný je Izrael, že má svého Boha a že může kráčet v jeho světle. Blaze lidu, který zná plesání, zvuk trub, kterým se ohlašovaly svátky (srov. Lev 23,24; 25,9). Kdo kráčí v Božím světle (zjevení, učení), tomu Bůh požehná, proto je mu blaze.¹⁹¹

Shrnutí III. knihy žalmů

III. kniha žalmů¹⁹² začíná žalmem, v němž se žalmista zamýšlí nad lidským údělem. Nakonec vyznává, že rozumem poslední tajemství života nepochopí. Je nutné se sklonit před Boží velikostí. Po tomto úvodu následují žalmy, jejichž námětem se stává utrpení Božího lidu, ale i jeho podivuhodná záchrana. Připomínají se různé události knihy exodus. Zmínky o Sijónu slyšíme v ašre žalmu 84,8. Jde tu o liturgické pásmo pro velkou velikonoční jarní slavnost. III. kniha není jednolitá.¹⁹³ III. knihu žalmů ohraničují žalmy 73 a právě Žl 89. Žl 73 končí 28. veršem: „*Mně však v Boží blízkosti je dobře,...*“ Toto lze vlastně také považovat za konstatování blahoslavenství.

¹⁹¹ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 711.

¹⁹² Pozn. *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). Český ekumenický překlad*, str. 99: Ve 3. knize Mojžíšově se děj odehrává na hoře Sinaj. Jsou zde popisovány předpisy. Nešlo jen o plnění nějakých formálních nařízení, ale o podřízení celého života Božímu zákonu (srov. Žl 1). To se mělo projevat právě ve vztahu k člověku. Proto čteme už v Lv 19,18b: „*ale budeš milovat svého bližního jako sebe samého. Já jsem Hospodin.*“ (srov. Mt 22,37-40).

¹⁹³ Kol., *Žalmy. Ekumenický překlad*, str. 165,166; kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 278,279.

Žalm 94

Žalm popisuje blaženost těch, kdo doufají v Hospodina.¹⁹⁴ Je to píseň nářku i útěchy, vyznání víry i díkuvzdání.¹⁹⁵ Žalm je postojem důvěry spravedlivého tváří v tvář vůči zlu.¹⁹⁶ Bůh vykoná trest na bezbožných a pomůže spravedlivým.¹⁹⁷ Spravedlivý Izrael trpí, bezbožní panují, ubíjí vdovy a sirotky, nedbají na Boha, jsou nespravedlivými soudci. Z toho není jasno, do které doby tento žalm zařadit. V každé době bylo několik nespravedlivých soudců a utiskovatelů. Popis a líčení lidu (verše 4-6, 15, 21) se k Davidově době nehodí, ačkoli LXX a Vulgáta tuto píseň Davidovi připisují. Několik podobných rčení je i v Žl 73. Žalm je sborová píseň a má pět slok. Levité tento žalm údajně pěli v jeruzalémském chrámě v momentě, kdy se Babylóňané zmocnili města (roku 586 př. Kr.). Když nepřátelé vtrhli do chrámu, zazníval verš 23.¹⁹⁸ Žalmista se odvolává k Božím soudu a podává žalobu na zlé, následuje soudní poučení a blahoslavenství. Žalm končí vyznáním zažité pomoci a konstatováním nezlomné důvěry v Boha.¹⁹⁹

Žalm je ohraničen Žl 93, který je oslavou písni Boží velikosti. Verš 1: „*Hospodin kraluje! Oděl se důstojností. Oděl se Hospodin, opásal se mocí. Pevně je založen svět, nic jím neotřese.*“ Z této Boží velikosti vyvěrá výzva Žl 94 k potrestání pyšných (svévolníků). Pokud toto pokárání dopadne na spravedlivého, stává se pro něj blažeností. V Žl 95 vše přechází opět v oslavu Hospodina. Verš 2: „*...oslavujme ho hlaholem žalmů...*“

¹⁹⁴ Opletal, F., *Rozjímání nad žalmy*, str. 220.

¹⁹⁵ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II*, str. 482.

¹⁹⁶ Tamtéž, str. 480, 481.

¹⁹⁷ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 753.

¹⁹⁸ Tamtéž, str. 753; Žl 94,23: „*Obrátí proti nim jejich ničemnosti, umlčí je jejich vlastní zlobou, umlčí je Hospodin, Bůh náš!*“

¹⁹⁹ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II*, str. 480, 481.

Žl 94,12: „*Blaze muži, jehož, Hospodine, káráš, jehož svým zákonem vyučuješ.*“

Hospodin je tím, kdo řídí svět milostí a soudem.²⁰⁰ Východisko ze zlých časů se nalézá v poslušnosti vůči Božímu Zákonu. Pravými a věrnými představiteli Božího lidu, Hospodinovým dědictvím, jsou ti, kdo se jím řídí. Bůh se jich nikdy nevzdá, ani tehdy, kdyby pobloudili. Oporou spravedlivého je víra v Boží věrnost. Bůh zjedná právo a napraví křivdy.²⁰¹

V Žl 94 žalmista prosí Boha, spravedlivého soudce, aby povstal proti hříšným. Pyšní utiskovatelé lidu, bezbožní soudcové se domnívají, že o nich Bůh neví, to je ale pošetilé a klamné. Blaze spravedlivému, jenž si v neštěstí uchoval důvěru v Boha. Bůh uhájí spravedlivého proti bezbožným, neboť není spojen s nespravedlivými; zbožné chrání, bezbožné hubí.²⁰²

Žalmista vybízí Hospodina, aby potrestal ty, kdo jdou po cestě svévolníků. Popisuje jejich špatné činy. V závěru prvního odstavce se situace zvolňuje – verš 11: „*Hospodin zná smýšlení lidí; jsou pouhý vánek.*“ Poté následuje blahoslavenství. S podobnou pasáží se setkáváme i v knize Job: „*Věru, blaze člověku, jehož Bůh trestá, kázeň Všemocného neodmítej.*“²⁰³ Verš 14 nám dává naplňující a zavazující ujištění: „*Vždyť Hospodin lid svůj neodvrhne, své dědictví neopustí.*“ Hospodin je spravedlivý a připomíná svůj Zákon a svoji smlouvu člověku, vyučuje ho a kárá. Žalmista na základě Zákona žádá odplatu pro svévolníky, lépe řečeno pro zlo samé a útočí proti „starému člověku“, ve kterém má prostor zlo. Hospodin neopustí své spravedlivé. Hospodin se zastane spravedlivých proti zlovolníkům. Ochraňuje a pomáhá svým vyvoleným. Hospodin zná svůj lid, zná smýšlení lidí. Hospodin je plný milosrdenství. Je nedobytným hradem a pevnou skálou. Ten, kdo jde po cestě spravedlivých, okusí Hospodinovu velikost. Člověk má na vybranou cestu spravedlnosti a dobra nebo cestu svévolnosti a zla. Žalmista představuje i výsledky těchto cest.

²⁰⁰ Malý komentář k žalmům. Studijní text ze Starého zákona, str. 176.

²⁰¹ Kol., Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy, str. 364.

²⁰² Sedláček, J., V., Výklad knih Písma svatého Starého zákona, str. 753.

²⁰³ Jb 5,17; srov. Př 3,11-12.

Žalm 106

Dalším a posledním žalmem v IV. knize je tento kající žalm kolektivní viny s chvalozpěvem na Boží milosrdenství.²⁰⁴ Lid vyznává svůj nevděk a nevěrnost k Bohu.²⁰⁵ Nadpis žalmu obsahuje „*Haleluja.*“, neudává ale skladatele ani dobu. Obsah je vzat z dějin Izraele, podobně jako předchozí Žl 105, který ukazuje na Boží dobrodiní a věrnost. Žl 106 ukazuje především na nevděk a nevěrnost Izraele (podobně jako Žl 78). 1 Par 16,34-36 uvádí verš 1., 47. a 48. tohoto žalmu jako z písně, jež byla zpívána při přenášení archy úmluvy na Sijón. Odtud mnozí soudí, že žalm je složen od Davida. Verše 46 a 47 ukazují na dobu zajetí, verš 6 na Samuelovu dobu. Stejně jako žalmy předešlý i následující je Žl 106 alfabetizmem (lze v něm najít 22 slok).²⁰⁶

Žl 105 také popisuje dějiny spásy. Opět na těchto událostech ukazuje Boží velikost a dobrotu. Žl 105, 44.45: „*Daroval jim země pronárodů, výsledek námahy národů obdrželi, aby dbali na jeho nařízení a zachovávali jeho zákony. Haleluja.*“ Začátek Žl 106 zdůrazňuje opět 3 veličiny blahoslavenství (právo, milosrdenství, spravedlnost), z kterých vyvěrá blaženost. Žalm popisuje Boží skutky na vyvoleném národě, dějiny spásy, velkou věrnost a lásku Hospodina. Je vlastně závěrečnou doxologií IV. knihy žalmů. Žl 106 a Žl 105 tvoří důležitou součást liturgie jeruzalémského chrámu.²⁰⁷ Žl 107 opět ukazuje na různých příkladech Boží velikost a dobrotu. Verš 43: „*Kdo je moudrý, ať dbá těchto věcí a Hospodinovu milosrdenství ať hledí porozumět!*“

²⁰⁴ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II*, str. 534.

²⁰⁵ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákon*, str. 838.

²⁰⁶ Tamtéž, str. 838,839.

²⁰⁷ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 405.

Žl 106,3: *Blaze těm, kteří se drží práva, tomu, kdo si v každém čase vede spravedlivě.*“

Žalmista věří, že pravé štěstí věnuje Bůh těm, kdo dbají na jeho Zákon (srov. Žl 1 a ostatní).²⁰⁸ Po vybidnutí, aby všichni velebili Boží milosrdenství, a po prosbě o Boží pomoc, vyznává žalmista, jak málo věrným byl Bohu hebrejský lid: v Egyptě, cestou pouští a když se dostal do zaslíbené země, stále pokoušel Boží hněv. Milosrdný Bůh lid vždy rád přijal, kdykoli se k němu obracel. Žalmista obnovuje prosbu o pomoc a velebí Boha.²⁰⁹

Na blahoslavenství připravuje verš 1: *„Chválu vzdejte Hospodinu, protože je dobrý, jeho milosrdenství je věčné.*“ Ukazuje Boží velikost. Verš blahoslavenství se dá chápat jako zestručnění Žl 1, jeho první části. Následují stručné dějiny Izraelského národa s poukazem na nedodržování Božího Zákona. Hospodin si vede svůj lid a je milosrdný. Závěrem žalmu je prosba Izraele o záchranu. Uvědomme si poučení s předešlých žalmů, důležitá je důvěra a návrat do společenství s Hospodinem. V Izraeli zaznívá touha chválit Hospodina, navrátit se do jeho společenství. Žalm opět ukončuje závěrečná doxologie, kterou lze chápat jako vztahující se výhradně k předešlému textu. Moudrá Boží pedagogika tedy dovede Izrael do plného společenství s Bohem, lid vyzná: *„Požehnán buď Hospodin, Bůh Izraele, od věků až na věky! A všechen lid ať řekne: Amen. Haleluja.*“²¹⁰

Blaze těm, kdo zachovávají právo, oslavují jej poslušností, ukazují vděčnost za jeho dobrotu.²¹¹

²⁰⁸ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 405.

²⁰⁹ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 838.

²¹⁰ Žl 106,48.

²¹¹ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 840.

Shrnutí IV. knihy žalmů

IV. kniha²¹² začíná jakoby navázáním na III. knihu modlitbou pro Mojžíše (Žl 90,1). Následující žalmy však jasně ukazují, že historická situace se změnila. Nevěra otců musí být Božímu lidu neustále výstrahou, ale důraz je kladen spíše na Boží věrnost. Žalmy této knihy se liší od předchozí nejen po stránce obsahové, ale i jazykové. Jsou blízké zvěsti tzv. druhého Izajáše (Iz 40-55), tím naznačují dobu vzniku (tj. po roce 515 př. Kr.). Žalmy IV. knihy jsou většinou radostné chvalozpěvy. Lid už nelká v cizím prostředí, ale přebývá zase doma a shromažďuje se v obnoveném chrámu. Na rozdíl od I. knihy zde už nevystupuje lidský král v postavení prostředníka. Poexilní Juda už totiž neměl krále. Jeho Králem byl sám Hospodin.²¹³

Žalm 112

Jde o poučný žalm.²¹⁴ Popisuje štěstí spravedlivých. Je to velikonoční izraelský hymnus s díky za Boží spásná dobrodiní.²¹⁵ Nadpis neudává skladatele. V hebrejském znění je v nadpise pouze aleluja. V LXX a ve Vulgátě je přidáno – při návratu Aggea a Zachariáše (to jsou proroci z doby návratu Judských z Babylóna). Podle toho usuzujeme, že byl žalm v této době pravděpodobně složen nebo častěji zpíván. Ve Vulgátě má stejný nadpis Žl 146.²¹⁶ Žl 112 zpívá chválu ke cti Hospodina, jenž prokazuje dobro svým věrným, a to nejen v minulosti (srov. Žl 111), ale i v přítomnosti. Formou, obsahem a výrazy

²¹² Pozn. *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). Český ekumenický překlad*, str. 124: 4. kniha Mojžíšova se v hebrejské bibli jmenuje „na poušti“ a v LXX a ve Vulgátě „výčty“. Obsahově netvoří jednotný celek. Ústředním tématem je táboření Izraele pod horou Sinaj, na místě zjevení a vydání Zákona. Jsou zde zaznamenány různé řády a pak následuje oddíl popisující další putování do zaslíbené země. Cesta je poznamenána reptáním. Mojžíš a Áron umírají pro svou nedůvěru před zaslíbenou zemí. Kniha sčítání Božího lidu svědčí o tom, že Hospodin má svůj lid sečtený. Nové pokolení pod vedením Jozua se již připravuje k boji o zaslíbenou zemi.

²¹³ Kol., *Žalmy. Ekumenický překlad*, str. 203,204; kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 349,350.

²¹⁴ Reffato, F., *Nový člověk, nová píseň. Stručný úvod k žalmům podle schématu Denní modlitby církve*, str. 100.

²¹⁵ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II*, str. 563.

²¹⁶ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 896.

navazuje na předchozí žalm.²¹⁷ V Žl 111 je chválen Bůh, v Žl 112 je chválen člověk.

V Žl 111 je popisována velikost Hospodina. Je zakončen veršem 10: „*Počátek moudrosti je bát se Hospodina; velice jsou prozíraví všichni, kdo tak činí. Jeho chvála trvá navždy!*“ Na tento verš navazuje blahoslavenství Žl 112. V Žl 113 opět zaznívá chvála Hospodina. Žl 113,2: „*Jméno Hospodinovo buď požehnáno nyní i navěky.*“

Žl 112,1: „*Blaze muži, jenž se bojí Hospodina, jenž velikou zálibu má v jeho přikázáních!*“

Žalmista začíná blahoslavením bohabojného věřícího muž, který je pro Hospodina ideálním smluvním partnerem (srov. Dt 6,2.24) stejně jako člověk radující se z jeho nařízení.²¹⁸ Bát se Hospodina, to je chování milujícího člověka k Hospodinu, jenž s ním chce uzavřít smlouvu. Blahoslavenství na tuto nabídku odpovídá. Hřích naopak působí roztržku s Bohem a navozuje bázeň z nepřátel.²¹⁹ Člověk má od Boha život a vše dobré, proto má Boha ctít a milovat jako svého dobrodince. Bohabojnost záleží v tom, že má člověk zalíbení v Božím Zákoně. Zákon mu není jhem, ale ukazatelem směru a smyslu života. Lze jej plnit pomocí víry. Kde je Boží bázeň, tam Bůh sesílá svoje požehnání.²²⁰

Spravedlivému ctiteli Boha je blaze, jeho potomstvo bude pod Boží ochranou silné a šťastné. Ničeho se nemusí obávat, v důvěře k Bohu zvítězí nad svými protivníky. Spravedlnost milosrdného zůstává na věky, hříšníka však jeho vlastní žádosti usmrcují.²²¹

Blahoslavenství a úvod do žalmu je určitým zestručněním Žl 119 nebo přípravou na tento žalm, který je chvalozpěvem Hospodinova Zákona. Žalm připomíná Žl 1. V úvodním blahoslavenství je dále rozvíjeno, jak se povede

²¹⁷ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 427.

²¹⁸ *Malý komentář k žalmům. Studijní text ze Starého zákona*, str. 212.

²¹⁹ von Allmen, J., J., *Biblický slovník*, str. 14.

²²⁰ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 427,428.

²²¹ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 896.

spravedlivému, co prožije ve společenství s Hospodinem. Závěr patří cestě svévolníků, která vede do záhuby.

Šťastný muž, jenž se bojí Hospodina a z této bázně zachovává přikázání, má v nich zalíbení a s radostí je poslouchá. Štěstí spravedlivého spočívá v časné odměně – v početném potomstvu, v majetku. Jeho spravedlnost potrvá a Bůh mu bude světlem ve tmách. Verš 5 lze přeložit – blaze: „*Dobře bývá muži, jenž se smiluje a půjčí a své věci spravuje dle práva.*“²²² Navíc se verš 5 podobá blahoslavenství vyhlášenému v Žl 41,2.

Jako zdroj blaženosti je opět vyzdvihován Hospodinův Zákon. Z tohoto důrazu pak vyvěrají ostatní verše žalmu a blahoslavenství se v požehnání přenáší na potomstvo a majetek. Spravedlivý tedy bude zajištěn již v tomto pozemském životě. Kdo jedná spravedlivě a milosrdně (viz jiné žalmy – kdo se smiluje a půjčí...), tj. jako Bůh, tomu bude na rozdíl od svévolníka požehnáno.

Žalm 119

Žalm vyzpěvuje chválu na Boží Zákon a sbírá různé poučné výroky o nutnosti věrnosti, obrácení a důvěry v utrpení.²²³ Z Božího Zákona pramení útěcha a posila; žalm je složen pro lid. Izrael v oné době trpěl potupu a pronásledování (srov. verše 23, 67, 71, 87, 98, 99, 141, 176), ale v utrpení stále choval naději. Skladatel není znám. Žil v pohnuté době, kterou lze však těžko určit (babylónská doba, perská nadvláda, ve dnech Ezdráše a Nehemiáše). Nadpis „aleluja“ uvádí pouze Vulgáta.²²⁴ Výraz „zákon“²²⁵ nebo jeho synonymum se v žalmu vyskytuje ob řádku. Zákonem není míněn ani tak kodex norem, nýbrž

²²² Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 897.

²²³ Johr, P., *Pisně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II*, str. 601.

²²⁴ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 936, 937.

²²⁵ Pozn. Tamtéž, str. 935: Boží zákon je v každém verši (mimo verš 122) jmenován různými jmény. V hebrejském znění je uvedeno 10 výrazů (prý podle desatera přikázání na Sinaji). Prvním výrazem je Tóra (původně snad „prstem ukazovati“) – znamená učení, napomenutí rodičů (srov. Př 1,8), poučení Bohem dané (srov. Iz 1,10; 8,16-20), zákon, nařízení (srov. Lev 6,14), pravidla. Zde to znamená poučení od Boha, nařízení. Srov. Johr, P., *Pisně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II*, str. 601: K základnímu tématu Božího zákona je v žalmu použito 8 paralelních označení (Boží slovo, zákon, výrok, ustanovení, Boží soudy, přikázání, svědectví, zásady a nařízení).

zjevení načrtávající celý plán spásy.²²⁶ Žalm 119 je ze všech nejdelší. Obsahuje 176 veršů ve 22 slokách uspořádaných do 8 stichů. V každé sloce začínají jednotlivé verše stejnou hláskou hebrejské abecedy. 22 krát se tu jmenuje jméno Jahve. Zákon Boží je v každém verši mimo verš 122 nějakým jménem uveden. Žalm je tedy abecední a vykazuje umělou skladbu. Abecední uspořádání podporovalo paměť při učení nazpaměť.²²⁷ Žalm se zabývá třemi postoji: radostí z poznání Božího Zákona, touhou ho žít a prosbou o ochranu před nepřáteli.²²⁸

Žl 119 je příkladem úcty, jakou k Tóře chovali Izraelité poexilní doby. Zákon je zde takřka personifikován (srov. verš 24). Je natolik ztotožňován s Bohem, že si žalmista přeje, aby Bůh před ním neskrýval svá přikázání, podobně jako je jinde v Žaltáři vyjádřena prosba, aby Bůh neskrýval svou tvář (Žl 27,9; Žl 119,19).²²⁹

Žalmu 119 předchází žalm 118, kde verš 1 zní: „*Chválu vzdejte Hospodinu, protože je dobrý, jeho milosrdenství je věčné!*“ Tento žalm popisuje a chválí Boží milosrdenství, Žl 119 opěvuje Zákon a žalmem 120 začíná celek poutních písní²³⁰, kde je podmínkou, být spravedlivý. V triádě žalmů se tedy opět objevuje trojice veličin. Žl 120,1: „*K Hospodinu v soužení jsem volal, on mi odpověděl.*“

Žl 119,1.2: „*Blaze těm, kdo vedou bezúhonný život, těm, kdo žijí tak, jak učí Hospodinův zákon. Blaze těm, kdo zachovávají jeho svědectví, těm, kdo se na jeho vůli dotazují celým srdcem.*“

Vyhlášené blahoslavenství naprosto cele odkazuje na Boží Zákon. To je začátek cesty spravedlivých, začátek blaženosti. Nejen blahoslavenství, ale celý žalm ukazuje, čím je člověku Boží Zákon a jak ho má následovat. Žalm je poučný a morální. Látka není metodicky uspořádána a rozvíjena po stupních.

²²⁶ Reffato, F., *Nový člověk, nová píseň. Stručný úvod k žalmům podle schématu Denní modlitby církve*, str. 37.

²²⁷ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 934.

²²⁸ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II*, str. 601.

²²⁹ Vlková, G., *Slovo Boží a slovo lidské. Všeobecný úvod do Písma svatého*, str. 77.

²³⁰ Pozn. Poutní písně se zpívaly buď při pouti do Jeruzaléma nebo při návratu z babylonského zajetí nebo při výstupu kněží do chrámové svatyně. Srov. http://ktf.cuni.cz/~hrebik/spec_uvod_2.html.

Každý verš většinou obsahuje samostatnou myšlenku, jen občas některé úžeji souvisí (verše 89-91, 97-100).²³¹ Boží Zákon má postavení hlavní směrnice lidského života (srov. Žl 1), jíž je třeba se postupně učit.²³² Dychtivost po božském učení je ale daleko více než pouhé teoretické studium Zákona.²³³ Boží svědectví převyšuje všechno lidské a nikdo mu nemůže odporovat.²³⁴ Boží vůle se v podstatě shoduje s Božím záměrem (srov. 1 Tm 2,4). Bůh vše předurčil a člověk, který se podřizuje Boží vůli, se proto může s důvěrou dívat do budoucnosti, protože ví, že i ona proběhne s Boží Prozřetelností.²³⁵ Její největší realizací navenek se stává Boží sebesdílení tvorů, jemuž tuto vůli odhaluje jako absolutní lásku.²³⁶

Akorstichová úprava žalmu je na úkor jeho obsahu. Hlavní téma žalmu zní naprosto jasně: chvála Hospodinova Zákona. Pro žalmistu Zákon znamená směrnici života. Na začátku žalm klade důraz právě na Zákon, jako směrnici životní cesty a tím i všeho lidského jednání. Kdo se Božího Zákona drží a hledá jej celým srdcem (srov. Dt 6,5), NEBUDE BOHEM OPUŠTĚN (srov. J 14,18) a JE PROTO BLAŽENÝ (srov. Žl 1,1; 128,1). Vydaná ustanovení mají svůj základ v Desateru (srov. Ex 20; Dt 5). I poslušnosti je třeba se učit a tak neustále usilovat o živou víru.²³⁷

Žalm popisuje přilnutí k Božímu Zákonu, jeho dokonalé a stálé zachovávání. Následuje důvěra v Boha, prosba o osvětlení proti lsti a pokušitelům. Poté povzbuzuje k boji proti pokušení a nedbalosti v Zákoně a je ukončen částí pocítění lásky a potěšení, kterým Bůh a jeho Zákon naplňuje srdce.²³⁸

Jde o rozvinutí Žl 1 i všech ostatních, kde je zmínka o Zákoně a cestě spravedlivých a svévolníků. Je to óda a oslava Hospodinova Zákona. Žalm popisuje všemožné varianty života se Zákonem. Je touhou po tomto životě a

²³¹ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 935.

²³² Johr, P., *Písň království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II*, str. 601.

²³³ Léon-Dufour, X., *Slovník biblické teologie*, str. 529.

²³⁴ Tamtéž, str. 489.

²³⁵ Tamtéž, str. 561.

²³⁶ Rahner, K., Vorgrimler, H., *Teologický slovník*, str. 398.

²³⁷ Kol., *Žalmy. Ekumenický překlad*, str. 457.

²³⁸ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 978.

prosbou, aby měl žalmista vždy sílu dodržovat Hospodinova přikázání a dotazovat se na ně, ptát se po jeho vůli. Jde tedy o cestu spravedlivých. Cesta svévolníků je zde uvedena v naprosté menšině a ukazuje kontrast. Žalm končí vroucí prosbou o Hospodinovu přízeň na základě jeho Zákona.

Blaze těm, kteří se na cestě života uchovají bez úhony. Těm je již na světě blaze, jsou spokojeného srdce, neboť si nepřejí nic jiného, než plnit Boží vůli. Blaze těm, kteří zkoumají, pozorují Boží svědectví, aby je mohli dobře zachovávat. Celým srdcem vyhledávají Boha.²³⁹

Žalm 127

Žalm je rozjímavou básní.²⁴⁰ Patří do skupiny poutních písní. Z poutních písní zastupuje ašre žalmy ještě Žl 128. Píseň uvažuje o významu Božích darů pro spásu.²⁴¹ Na Božím požehnání vše záleží. Žalm podle nadpisu připisuje autorství Šalamounovi.²⁴² Žalm má dvě sloky, podstatu žalmu tvoří dva výroky: marnost lidského snažení, ve kterém chybí Bůh a milost početného potomstva, které představuje jistotu i v případě soudních sporů s nepřáteli.²⁴³ Z ašre žalmů má tato modlitba nejmenší počet veršů, a to pět.²⁴⁴

Žl 126 je předzvěstí Žl 127. Ž 126,6: „*S pláčem nyní chodí, kdo rozsévá, s plesáním však přijde, až ponese snopy.*“ Ž 127 praví, že je marné veškeré lidské namáhání a snaha, pokud do něj není vpuštěn Hospodin. Požehnáním Hospodina je také potomstvo, což je předzvěstí Žl 128. Žl 128,1: „*Blaze*

²³⁹ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 938.

²⁴⁰ *Malý komentář k žalmům. Studijní text ze Starého zákona*, str. 238.

²⁴¹ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II*, str. 630.

²⁴² Pozn. Zmínka o spánku ve 2. verši žalmu, může také ukazovat na autorství Šalamounovo, protože mu byla ve spánku udělena moudrost a bohatství (srov. 3Kr 3,5-14; Př 10,22).

²⁴³ Reffato, F., *Nový člověk, nová píseň. Stručný úvod k žalmům podle schématu Denní modlitby církve*, str. 90. Pozn. kol., *Žalmy. Ekumenický překlad*, str. 482: Soudní jednání se běžně konávala v bráně (srov. Dt 21,19; 25,7; Rt 4,1; Am 5,12).

²⁴⁴ Pozn. Nízký počet veršů z ašre žalmů obsahují Žl 1 a 128, konkrétně 6 veršů.

každému, kdo se bojí Hospodina, kdo chodí po jeho cestách!“ Tento žalm rozvíjí požehnání na příslib potomstva.

Žl 127,5: *„Blaze muži, který jimi naplnil svůj toulec! Nebudou zahanbeni, až budou v bráně jednat s nepřáteli.“*

Lidská práce a námaha nezmůže nic bez Božího přispění, na Bohu závisí vše. Bůh žehná domu, ovoce požehnání dozrává v hojném počtu silných synů. Dospělí synové podporují a ochraňují otce.²⁴⁵

Žalm ukazuje, jak je důležité a požehnané všechnu svoji činnost vykonávat s Hospodinem a podle jeho Zákona. Bůh své milé obcerstvue. Požehnání od Hospodina je ukázáno starozákonně, tj. potomstvem, syny. Synové zplození v mládí jsou pro otce oporou až zestárne, když jsou synové v plné síle. Blaze muži, který má více takových zastánců – obrazně řečeno, který jimi naplnil svůj toulec, to jsou šípy bohatýra.²⁴⁶

Trvání lidu nezávisí na území, ale na synech. Proto Boží mzdou, ztělesněním požehnání (srov. Gn 15,1; 30,18 ...), je plod lůna (srov. Gn 30,2; Dt 7,13). Jako jsou šípy pohotově v toulci, tak jsou vzrostlí synové hotovi stát při otci.²⁴⁷

Trojím nadarmo (verše 1 a 2) se odmítá lidské úsilí, které nepočítá s Hospodinem. Příkladem takového úsilí je stavba babylónské věže (srov. Gn 11,1-9).²⁴⁸ Naopak ten, kdo počítá s Hospodinem, dojde požehnání.

²⁴⁵ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str.1007.

²⁴⁶ Tamtéž, str. 1011.

²⁴⁷ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 481.

²⁴⁸ Kol., *Žalmy. Ekumenický překlad*, str. 481.

Žalm 128

Podobně jako Žl 127, je i tento žalm poexilní rozjímavou básní.²⁴⁹ Je devátou poutní písní, která popisuje domácí štěstí zbožných. Rodinné domácí štěstí bylo vždy největším přáním a dobrem zbožného Izraelity. Spořádaná a šťastná rodina zakládá spořádanou obec, říši. Požehnání verše 5 a 6 bylo v bohoslužebném požehnání používáno. Syrský překlad připisuje tento žalm Zorobabelovi.²⁵⁰ Ve verších 1 a 2 se opakuje slovo blaze, spojení „bojící se“ čteme ve verších 1 a 4, „bude požehnan, žehnej“ obsahují verše 4,5, „abys patřil“ opakují verše 5,6.

Každý, kdo se bojí Hospodina (Žl 112,1) a chodí po Božích cestách, je šťasten. V čem štěstí může spočívat, ukazuje žalm. Práce je pramenem štěstí, rodina značí požehnání. Verš 5,6 = Žl 134,3; 122.²⁵¹ Píseň vyjadřuje SZ pojem o Boží odplatě zbožnosti už zde v pozemském životě.²⁵²

Tematicky navazuje na předchozí Žl 127 tím, že rozvádí jeho třetí verš: „*Hle, synové jsou dědictví od Hospodina, mzdou od něho plod lůna.*“ Žl 128 zakončuje veršem 6: „*abys uviděl syny svých synů. Pokoj s Izraelem!*“ Žl 129 kontrastuje s předešlým poukázáním na cestu svévolníků – Žl 129, 4: „*Hospodin je spravedlivý, postraňky těch svévolníků přeťal.*“

Žl 128,1.2: „*Blaze každému, kdo se bojí Hospodina, kdo chodí po jeho cestách. Co rukama vytěžíš, budeš i jíst. Blaze tobě, bude s tebou dobře.*“²⁵³

Úvodní slova žalmu připomínají řadu žalmů a jiných biblických výroků, které tvoří soubor SZ blahoslavenství.²⁵⁴ O blaženosti bohabojných se výslovně zmiňuje tato píseň a Žl 112,1. Bázeň před Hospodinem je láskyplná úcta a bdělá péče, abych nezarmoutil toho, kdo mne miluje. Projevem nebo základem takové

²⁴⁹ Malý komentář k žalmům. Studijní text ze Starého zákona, str. 239.

²⁵⁰ Sedláček, J., V., Výklad knih Písma svatého Starého zákona, str. 1013.

²⁵¹ Tamtéž, str. 1014.

²⁵² Johr, P., Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II, str. 633.

²⁵³ Pozn. Opět se opakuje ustanovení Ž 1,1; 112,1; 119,1.

²⁵⁴ Srov. Žl 1,1; 2,12; 32,1.2; 33,12; 34,9; 40,5; 41,2; 65,5; 84,5.6.13; 89,16; 94,12; 106,3; 112,1; 119,1; 127,5; 128,1; 144,15; 146,5; 1Kr 10,8; Př 3,13; 8,32; 14,21; 16,20; 28,14; Iz 30,18; 56,2; aj.

bázně je chůze po Boží cestě, tedy život podle Zákona (srov. Žl 1,1-3; 81,14; 112,5; 119,1.29-32; L 1,6; Sk 9,31; 1Te 4,1).²⁵⁵

Žl 128 začíná stejně jako formálně i obsahově příbuzné Žl 1 a 119, velebením těch, kdo se bojí Boha.²⁵⁶ Žalmista velebí domácí štěstí Izraelity a přeje, aby se štěstí trvale dostávalo všem ze Sijónu.²⁵⁷ V žalmu zaznívají myšlenky pro starověké národy neslýchané, tj. úcta k tělesné práci a k ženě.²⁵⁸

Žalm pokračuje požehnáním a blahořečením skrze potomstvo.

První část žalmu je mudroslovným výrokiem o rodinném pokoji v Pánu a druhá část je požehnáním pro věřícího otce rodiny.²⁵⁹ Tento poučný žalm sleduje nejjednodušší linii: čiň dobro a dostane se ti dobra. Dobro v tomto případě spočívá v poklidném životě svorné a plodné rodiny.²⁶⁰

Žalm 137

Je to žalozpěv zpívaný v minulém utrpení, kterým je vzpomínka na zlé babylónské zajetí. Následuje vášnivá oddanost ke chrámu a Božímu lidu.²⁶¹ Žalm sloužil patrně jako nářek při kající bohoslužbě. Píseň pochází z doby babylónského zajetí anebo z první doby po návratu. Žalmista líčí truchlivost v zajetí tak živě, že lze předpokládat, že je sám prožil. Hebrejské znění neudává žádného skladatele, nemá nadpis. Podle nadpisu LXX by byl žalm sepsán podle žalmů Davida Jeremiášem. Jeremiáš nebyl zajatcem Babylóňanů, proto je pochyb, zda toto sepsal. Jeho jméno je přidáno proto, že Jeremiáš nějaký čas v Babylónu přebýval a že se poněkud podobá Jeremiášovu pláči. Rytmus je velmi významný a odpovídá citům pěvce, jenž vystupuje z tichého hoře

²⁵⁵ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 483.

²⁵⁶ *Malý komentář k žalmům. Studijní text ze Starého zákona*, str. 239.

²⁵⁷ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 1012.

²⁵⁸ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II*, str. 634.

²⁵⁹ Tamtéž, str. 633.

²⁶⁰ Reffato, F., *Nový člověk, nová píseň. Stručný úvod k žalmům podle schématu Denní modlitby církve*, str. 111.

²⁶¹ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II*, str. 665,666.

k planoucímu hněvu a volá po pomstě. Žalm má 3 sloky.²⁶² Liturgicky patřil tento lidový žalozpěv asi k SZ kající bohoslužbě.²⁶³

Žl 136,1: „*Chválu vzdejte Hospodinu, protože je dobrý, jeho milosrdenství je věčné.*“ Jakoby žalm 136 připravoval na následující žalm tím, že ujišťuje o Hospodinově milosrdenství. Žl 137 pak bojuje proti zlu, proti hříchu. Je zde dáno do kontrastu zničení potomstva zla a požehnání potomstva dobra. Žl 138 opět chválí Hospodina. Žl 138, 8: „*Hospodin za mě dokončí zápas. Hospodine, tvoje milosrdenství je věčné, neopouštěj dílo vlastních rukou!*“

Žl 137,8.9: „*Záhube propadlá babylonská dcero, blaze tomu, kdo ti odplatí za skutky spáchané na nás. Blaze tomu, kdo tvá nemluvnata utopí a roztrhne o skálu.*“

Izraelité jsou v zajetí plní žalu, jejich vítězové žádají, aby jim zpívali Sijónské písně, což odepřeli. Nemohou zpívat v cizí zemi Hospodinovy písně, neboť by se zdálo, že zapomněli na Jeruzalém, který je jedinou jejich radostí. Rozpálení láskou k Sijónu svolávají trest na Idumejské, kteří ponoukali k boření svatého města i na samy bořitele (Babylóňany).²⁶⁴

Žalm začíná veršem 1: „*U řek babylonských, tam jsme sedávali s pláčem ve vzpomínkách na Sijón.*“ První verš znázorňuje motiv vody. Je zde stín a občerstvení a to i v neradostném období. Tento verš v podtextu naznačuje Hospodinovo občerstvení a pomoc pro všechny, kdo důvěřují jeho milosrdenství.

Babylónští vzali Izraeli zemi a chrám, připravili jej o nezávislost. Žalmista mluví veden zákonem odvety, který byl v SZ trpěn a dovolen. Udává též, jakou pomstu vykoná. Toto bylo předpověděno i jiným prorokem (srov. Iz 13,16; 14,21). Tento hrozný způsob zabíjení dítek (roztrhání o skálu), ničení potomstva přemožených, náležel tehdy k ukrutným zvykům tehdejšího válčení, neboť se o něm zmiňuje i 4 Kr 8,12; Oz 10,14; 14,1; Homér 22,63. Babylón byl dobyt Médskými a Peršany roku 536 př. Kr. a později úplně zničen a proměněn

²⁶² Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 1055,1056.

²⁶³ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II*, str. 666.

²⁶⁴ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 1055.

v sutiny. Přání na konci žalmu musíme posuzovat v duchu SZ, lze je omluvit velkým hněvem. Babylóňané se dopouštěli velkých ukrutností.²⁶⁵

Spravedliví a svatí touží po nebi, kde je jejich pravá vlast – tak o tomto žalmu rozjímal sv. Augustin.²⁶⁶

Verš devátý je výrazem pro Boží soud. Společenství bylo zcela zničeno, bylo-li zbaveno dětí, v nichž je naděje a budoucnost.²⁶⁷

Ještě nikdy nezněla touha po Jeruzalémě tak palčivě jako v tomto žalmu.²⁶⁸ Tento žalm má čtenáře pohnout k touze po církvi jako domově.²⁶⁹

Žalm 144

Žalmista děkuje a prosí za pomoc proti nepřátelským národům. Podle LXX a Vulgáty líčí žalm štěstí a blahobyt nepřátel, podle hebrejského znění blahobyt Izraele (verše 11-14). Žalm je podle nadpisu připisán Davidovi. LXX a Vulgáta mají ještě přídavek proti Goliášovi. Podle některých byl žalm složen, když byl David králem. I před bojem s Goliášem promluvil David podobná slova, jaká nalézáme i zde (srov. 1 Kr 17,47). Podle jiného názoru pochází od Davida verše 1-8, k nimž byla poté přidána 3. sloka (verše 9-11) a druhá část (verše 12-15), která se od první poněkud liší svým obsahem. S určitostí to ovšem tvrdit nelze. Píseň má 5 slok, po 3. a 4. sloce slouží verše 8 a 11 jako refrén. Některé věty a výrazy Žl 144 se podobají větám Žl 8; 17; 32; 103; 126.²⁷⁰ Žalm 144 je vnitřně značně různorodý, lze vycítit shodnou liturgickou tradici s Žl 18.

Žalmista velebí Boha, který ho připravuje k boji. Lidské síly v porovnání s Hospodinovou mocí neobstojí. Za pomoc slibuje žalmista chválu a znovu prosí

²⁶⁵ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 1060.

²⁶⁶ Tamtéž, str. 1062.

²⁶⁷ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 509.

²⁶⁸ Reffato, F., *Nový člověk, nová píseň. Stručný úvod k žalmům podle schématu Denní modlitby církve*, str. 105.

²⁶⁹ *Malý komentář k žalmům. Studijní text ze Starého zákona*, str. 253.

²⁷⁰ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 1110-1112.

za vysvobození. Žalm dále líčí štěstí, blahobyt a blahoslavenství.²⁷¹ Obsah žalmu je nejednotný jak formálně, tak obsahově.²⁷²

Žl 143 je prosbou o Boží pomoc, zakončují ho verše 11,12: „*Pro své jméno mi zachovej, Hospodine, život, ve své spravedlnosti mě vyved' ze soužení, ve svém milosrdenství umlč mé nepřátele, přived' nazmar všechny mé protivníky, vždyť jsem tvůj služebník!*“ Žl 144 je chvalozpěvem – verš 1: „*Davidův. Požehnán bud' Hospodin, má skála, který učí bojovat mé ruce a mé prsty válčit!*“ Žl 145 je také chvalozpěvem na Boží dobrotu a milosrdenství – Žl 145,8: „*Hospodin je milostivý, plný slitování, shovívavý a nesmírně milosrdný.*“

Žl 144,15: „*Blaze lidu, jemuž se tak daří. Blaze lidu, jehož Bohem je Hospodin!*“

Blahoslaveným zvou lidé národ, jenž byl obdařen výčtem milostí, které jmenuje žalm. Ve výčtu darů je patrné rozdělení a stupňování (požehnání dítek, plodin, dobytka, pokoj ve městě). Z pohledu SZ doby tyto dary symbolizují veškeré zajištění pozemského života. Blaze lidu, který toto má, ale ještě více blaze lidu, jemuž je Bohem Jahve. **Bůh jest pramenem tohoto požehnání** - to je závěr, ke kterému žalmy dospěly. Žalm 144 je v církvi děkovnou písní za vítězství, jež dosahuje církev nad bludy, nad pronásledovateli, nad celým světem.²⁷³

V závěrečném verši je lid, jemuž je Hospodin Bohem, prohlášen za blahoslavený (srov. Žl 1). Základem života se stává vztah k Hospodinu, který k vítězství nad zlem, přidává požehnání v rodině, na poli a u stád. Tento vztah se nejvýrazněji projevuje životem ve společenství celého národa před Boží velikostí.²⁷⁴

²⁷¹ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 1110.

²⁷² Johr, P., *Pisně království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl II*, str. 696.

²⁷³ Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 1117,1119.

²⁷⁴ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 529.

Žalm 146

Závěrečný soubor doxologických žalmů začíná právě žalmem 146, kde se naposledy v Žaltáři vyskytuje blahoslavenství. Žalm je chvalozpěvem na Boží dobrotu i královskou moc, na Boží prozřetelnost a milosrdenství, jež spěchá na pomoc lidské bídě.²⁷⁵ Nadpis „*Haleluja*.“ je stejný i u navazujících žalmů. Tento zpěv byl zpíván v dobách po návratu z babylónského zajetí. Někteří kladou žalm do doby, kdy byl druhý chrám dostaven (roku 516 př. Kr.). Žalm má 10 veršů, 22 stichů, tj. mohl by být alfabetizmem.²⁷⁶ Tímto žalmem začíná závěrečná skupina žalmů (Žl 146 – 150)²⁷⁷, kde je Hospodin oslavován jako mocný stvořitel.²⁷⁸ Po úvodní chvále a zmínce o pomíjivosti žalm naléhavě líčí, jak Pán slouží svému lidu.²⁷⁹ Žl 146 a 147 spojuje hebrejský originál v jednu skladbu.²⁸⁰

Žl 145 již připravuje na závěrečnou chválu Hospodina – Žl 145,21: „*Z mých úst zazní chvála Hospodinu, jeho přesvatému jménu bude dobrořečit všechno tvorstvo navěky a navždy.*“ Žl 146 pokračuje ve verši 1: „*Haleluja. Chval duše má Hospodina!*“ A následující 147 žalm nemění rozpoložení a poznání žalmisty – Žl 147,1: „*Haleluja. Je tak dobré Bohu našemu pět žalmy, rozkošná a líbezná je chvála.*“

Žl 146,5: „*Blaze tomu, kdo má ku pomoci Boha Jákobova, kdo s nadějí vzhlíží k Hospodinu, svému Bohu,*“²⁸¹

Blahoslavenství jakoby shrnuje všechna vyhlášená blahoslavenství Žaltáře. Ten, kdo má ku pomoci Hospodina, tak má i vzájemný vztah se svým Bohem. Tento vztah pomoci a důvěry se jistě tvořil po dlouhých a náročných

²⁷⁵ Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Pisma svatého. Díl II*, str. 704.

²⁷⁶ Sedláček, J., V., *Výklad knih Pisma svatého Starého zákona*, str. 1126.

²⁷⁷ Pozn. Johr, P., *Písně království. Meditace na Žaltář Pisma svatého. Díl II*, str. 704: Tyto žalmy jsou hymnické chvalozpěvy. Všechny začínají a končí v hebrejském textu slovem Haleluja. Je to malá chvalozpěvná sbírka.

²⁷⁸ Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 534.

²⁷⁹ Refatto, F., *Nový člověk, nová píseň. Stručný úvod k žalmům podle schématu Denní modlitby církve*, str. 108.

²⁸⁰ Bogner, V., *Žalmy*, str. 261.

²⁸¹ Srov. Žl 33,12; 144,15.

cestách Hospodinova spravedlivého. Žalmista ale kráčet zároveň po cestě Hospodinova milosrdenství. Toto ale není konečné konstatování a uzavření všech cest. Motiv naděje dává tušit objevování stále nových tajemství Hospodinova společenství. Je to ale už ve vzájemném objetí spravedlivého a Hospodina. Z důvěrné znalosti, zakotvenosti a samozřejmosti Zákona vyvěrá závěrečný chvalozpěv, který vyzpěvují žalmy až do konce knihy a Boží spravedlivý celým svým radostným životem. Žalmistu nemůže nic trvale rozesmutnit ani přemoci, vždyť závěrečný verš 10. žalmu jasně hlásá: „*Hospodin bude kralovat věčně, Bůh tvůj, Sijóne, po všechna pokolení. Haleluja.*“ Žalmista povzbuzuje k Boží chvále a napomíná všechny, aby nekladli svou důvěru v knížata. Blaze těm, kdo důvěřují v Boha, jeho království trvá věčně.²⁸²

Shrnutí V. knihy žalmů

Na rozdíl od předchozí části žaltáře nevykazuje V. kniha²⁸³ jednotnou liturgickou linii. Zdá se, že jsou v ní shrnuty jednotlivé celky i jednotlivé žalmy, které patrně nikdy netvořily součást nějaké sbírky – např. Žl 119 a pravděpodobně Žl 137. Z menších sbírek jsou patrné poutní písně Žl 120 - 134, davidovské sbírky Žl 108 – 110 a Žl 138 – 145, na které navazují chvalozpěvy. Tyto žalmy oslavující a chválící Boha tvoří jádro celé knihy. Lid, který prošel všemi možnými útrapy a zkouškami, vyznává, že Hospodin je dobrý a jeho milosrdenství trvá na věky (srov. Žl 107,1 a 118,1). Jen proto Izrael přečkal ve všech zkouškách, že je vlastnictvím živého Boha, který je věrný.²⁸⁴

²⁸² Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona*, str. 1026.

²⁸³ Pozn. *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). Český ekumenický překlad*, str. 159: 5. kniha Mojžíšova – deuteronomium, hebrejsky slova, řecky druhý zákon, opakování zákona. Je zde Mojžíšova předsmrtná řeč k Izraeli na hranicích zaslíbené země. Mojžíš, který přivedl lid k zaslíbené zemi, uzavírá opětovně Božím jménem s Izraelem smlouvu. Jde hlavně o dodržování Hospodinova zákona. Hospodin je jedinečný Bůh. Prolínají se děje Božího lidu vedeného a zachraňovaného Hospodinem. Obsahuje také zákonná ustanovení a liturgické formule (např. požehnání a kletby Dt 27n).

²⁸⁴ Kol, *Žalmy. Ekumenický překlad*, str. 237,238; kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 408,409.

4. Závěr

Práce ve svém základu poukazuje na fakt přítomnosti ustanovení blahoslavenství v Žaltáři.²⁸⁵ Nejen v ašre žalmech, ale v celé knize zaznívá motiv cesty. Cesta znamená motiv putování k Hospodinu a na této cestě roste blaženost. Tak jako je každý člověk rozmanitý, tak i žalmy popisují blahoslavenství různě, z odlišných pohledů a situací, ve svém barvitém poetickém jazyku starozákonního Izraele. V Žaltáři²⁸⁶ je základním stavebním kamenem Hospodinův Zákon²⁸⁷ jako dar a usnadnění cesty k Němu. Hospodin ale není statický a znovu vyjadřuje svoji aktivitu k člověku nabídkou milosrdenství. Pokud člověk tyto Boží výzvy přijímá a stále se obrací k Hospodinu, stává se spravedlivým. Z trojice Zákon, milosrdenství a spravedlnost roste ve společenství vztahu s Hospodinem blaženost.

Společnou výzvou blahoslavenství v žalmech je vztah s Hospodinem, neustále se k Němu vydávat a obracet se na Něj, tvořit společenství. A právě o společenství hovoří většina blahoslavenství (srov. Žl 2; 32; 33; 34; 40; 41; 65; 84; 89; 127; 128; 144; 146). Ostatní blahoslavenství více zdůrazňují jiný prvek – Zákon (srov. Žl 1; 94; 106; 112; 119).

Zajímavé je také rozdělení blahoslavenství podle aktivity. V jednotlivých blahoslavenstvích naprosto převažuje aktivita člověka (srov. Žl 1; 2; 34; 40; 41; 84; 89; 106; 112; 119; 127; 128; 137; 144; 146). Boží aktivita samozřejmě zaznívá také (srov. Žl 32; 33; 65; 94). Přístup a postoj člověka k Hospodinu a ke svému celému životu může vyústit v blahoslavenství, to vše s poukazem na fakt, že Hospodin je pramenem požehnání.

²⁸⁵ Pozn. Úmyslně neuvádím shrnující blahoslavenství, které by obsahovalo ostatní blahoslavenství Žaltáře. Myslím, že by to byla škoda zúžit bohatství a košatost života blahoslaveného do jediné věty. Proto i žalmy vyzpěvují velmi bohatě a živě jednotlivé dimenze tohoto naplněného vztahu. Navíc se mi nejví vhodně zestručňovat některou část Písma do jedné syntézy. Vedlo by to k ochuzení. Jedna věta nemůže obsáhnout několikaletou moudrost a zkušenost starozákonního lidu, který svůj vztah k Hospodinu prožíval, odvracel se z Hospodinovy cesty a opět volal po návratu ke svému Pánu.

²⁸⁶ Pozn. Charakteristickým schématem žalmů je následující struktura: Boží oslovení; chvála na začátku žalmu, občas s díky; žalozpěv s prosbou o záchranu; chvalozpěv a dík na konci. Jako vzor si můžeme vzít Žl 7.

²⁸⁷ Pozn. Reffato, F., *Nový člověk, nová píseň. Stručný úvod k žalmům podle schématu Denní modlitby církve*, str. 37: Zákonem není míněn ani tak kodex norem, nýbrž zjevení načrtávající celý plán spásy.

Zestručněním celého žaltáře je Žl 1²⁸⁸, který je rozváděn a opakován nejen v Žl 119 ale i všech ostatních. Obsahuje charakteristiku pravé zbožnosti. Šťasten kdo... (blahoslaven) je v žalmech uvedeno 27 krát.²⁸⁹

Hlavní myšlenku ašré žalmů znázorňuje stálé rozhodování se pro Hospodina, druhou myšlenkou je štěstí, které vyvěrá ze společenství s Bohem.

Jednotlivé knihy žaltáře mají podobnou gradaci. Na začátku je Zákon, následuje důvěra, která je završena společenstvím.

Toto byl tedy popis žalmů, kde se přímo vyskytuje hebrejské slovo ašre, tj. blahopřát, blažený, šťasten, blaze. Nepřímo se blahopřání, požehnání objevuje i v ostatních žalmech. Tyto jsou konkrétně vypsány v Tabulce čís. 2. Je zde oboustranná rovina, tj., že nejen Bůh žehná lidu, ale i člověk mu vrací toto požehnání zvoláním a oslavou: „požehnán buď Hospodin.“ Zaznívají zde i jiná slova jako radost²⁹⁰ nebo dobře²⁹¹.

„Blaze tomu“ je charakteristickou složkou děkovné liturgie.²⁹² Blahoslavený celou svou bytostí chválí a děkuje Hospodinu.

Jen na čtenáři závisí, nakolik se nechá uchvátit poetickým jazykem žalmistova blahoslavenství a jaké hlubiny moudrosti a radosti v textu objeví.

²⁸⁸ Pozn. Žl 1 můžeme přenést do NZ citace L 11,28: „Blahoslavení, kdo slyší Boží slovo a zachovávají ho.“ Dále následuje otázka Sk 22,10: „Co chceš, Pane, abych činil?“ Žaltář začíná podobně jako horská řeč Páně, tj. blahopřáním. Boží nabídka vždy předchází požadavky a napomenutí.

²⁸⁹ Srov. Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 33: Výraz blaze se vyskytuje ve SZ celkem 45 krát, z toho v Žaltáři 22 krát.

²⁹⁰ Srov. Žl 4,8

²⁹¹ Srov. Žl 112,5

²⁹² Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*, str. 171.

English Summary

Theses title "The Beatitudes in psalms". The beginning is concerned with theoretical comprehension and characterization of psalms and the Beatitudes. The main part describes psalms in which the Beatitudes appears, and emphasises the particular Beatitudes verse. The realisation depicted in this theses is that the Beatitudes grows from three pillars of psalms (testament, mercy and justice). One of the main findings is also concrete and confidential relationship with The Lord, which has its origin in constant pilgrimage and return to God. The psalms proclaim the Beatitudes by various poetic sentences but in addition to that you can feel they have something in common and that is the way to The Lord.

Název diplomové práce zní Blahoslavenství v žalmech. Začátek se zabývá teoretickým začleněním a popisem žalmů i blahoslavenství. V hlavní části jsou popisovány žalmy, kde se vyskytuje blahoslavenství a to s důrazem právě na verš blahoslavenství. Práce dospěla k poznání, že blahoslavenství roste ze 3 pilířů žalmů (Zákon, milosrdenství a spravedlnost). Základním poznatkem je také konkrétní a důvěrný vztah s Hospodinem, který roste s neustálého putování a návratu k Bohu. Žalmy vyhlášují blahoslavenství různými poetickými větami, ale při tom v nich lze vycítit jednotící prvek, což je právě cesta k Hospodinu.

Seznam literatury

Písmo svaté

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). Český ekumenický překlad. 4. vydání. Praha: Česká biblická společnost, 1995, 1007 a 294 str. ISBN 80-85810-08-5.

Bogner, V., *Žalmy*. 1. vydání. Praha: Česká katolická charita, 1973, 266 s.

Kol., *Žalmy. Ekumenický překlad.* 2. vydání. Praha: Biblické dílo Ekumenické rady církví v ČSR, 1976, 309 str.

Sväté písmo Starého i Nového zákona. Preklad a poznámky podľa vydání Spolku svätého Vojtecha v Trnave: Starý zákon z roku 1955. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2000, 2623 str. ISBN 80-7162-326-1.

Dokumenty

Denní modlitba církve. 4. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 1887 str. ISBN 80-7192-588-8.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. 1. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 603 str. ISBN 80-7192-438-5. (Z této knihy jsou v diplomové práci citovány jednotlivé dokumenty DV, GS, LG, SC).

Katechismus katolické církve. 2. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, 793 str. ISBN 80-7192-488-1.

Slovníky

von Allmen, J., J., a kol., *Biblický slovník*. 1. vydání. Praha: Kalich, 1987, 360 s.

Kol., *Encyklopedie Bible. Díl I.* 1. vydání. Bratislava: Gemini, 1992, 351 str. ISBN 80-8526-531-1.

Beitzel, B., J., *Biblický atlas. Putování sociálními a historickými reáliemi biblických zemí.* 1. vydání. Praha: Fortuna Libri, 2007, 575 str. ISBN 978-80-7321-302-2.

Douglas, J., D., (ed.) a kol., *Nový biblický slovník*. 1. vydání. Praha: Návrat domů, 1996, 1243 str. ISBN 80-85495-65-1.

Léon-Dufour, X., a kol., *Slovník biblické teologie*. 5. vydání. Velehrad: Křesťanská akademie, Řím, 1981, 658 str.

Rahner, K., Vorgrimler, H., *Teologický slovník*. Opravené 1. vydání. Praha: Zvon, 1996, 439 str. ISBN 80-7113-212-8.

Škrabal, P., *Příruční slovník biblický*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1940, 735 str.

Višňovský, M., (ed.), *Malý teologický lexikon*. Bratislava: CM bohoslovecká fakulta, 1977, 510 str.

Vrkočová, L., *Slovníček základních hudebních pojmů*. 3. vydání. Praha: vlastním nákladem, 1996, 221 str. ISBN 80-901611-3-8.

Ostatní literatura²⁹³

Adam, A., *Liturgika. Křesťanská bohoslužba a její vývoj*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2001, 471 str. ISBN 80-7021-420-1.

Akvinský, T., *Teologická suma*. <http://www.krystal.op.cz/sth/sth.php?&A=1>.

Fee, G.,D., Stuart, D., *Jak číst Bibli s porozuměním*. 1. vydání. Praha: Návrat domů, 1997, 234 str. ISBN 80-85495-66-X.

²⁹³ Pozn. literatura, která není v textu přímo citována:

Doney, M., *Jak k nám přišla Bible. Příběhy knihy, která změnila svět*. 1. vydání. Praha: SPN, 1993, 43 str. ISBN 80-04-26481-6.

Duka, D., *Úvod do Písma svatého Starého zákona*. 2. vydání. Praha: Editio Sti Aegidii, 1992, 177 str. ISBN 80-901252-5-5.

encyklika Providentissimus Deus. http://www.vatican.va/holy_father/leo_xiii/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_18111893_providentissimus-deus_en.html.

Green, J., *Bratr František*. 2. vydání. Brno: Cesta, 2001, 376 str. ISBN 80-7295-015-0.

Hebrejská Bible.

Hechtová, A., *Přístupy k Bibli. Metody pro skupiny. Úvodní kurz*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, 79 str. ISBN 80-7192-013-4.

Hrbata, J., *Klíč ke Starému zákonu*. 2. vydání. Brno: Cesta, 1993, 246 str. ISBN 80-85319-28-4.

Hrdlička, J., *Probud' se, citero a harfo. Úvahy a meditace nad žalmy*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, 63 str. ISBN 80-7195-087-4.

Kol., *Slovník biblické kultury*. 1. vydání. Praha: Ewa edition, 1992, 320 str. ISBN 80-900175-7-6.

Musset, J., *Knihy o Bibli. Starý zákon*. 1. vydání. Praha: Albatros, 1992, 261 str. ISBN 80-00-00244-2.

Porter, J., R., *Ilustrovaný průvodce k Bibli*. Bratislava: Perfekt, 1997, 288 str. ISBN 80-8046-074-4.

Rendtorff, R., *Hebrejská bible a dějiny. Úvod do starozákonní literatury*. 3. vydání. Praha: Vyšehrad, 2003, 376 str. ISBN 80-7021-634-4.

Schubert, K., *Bible a dějiny*. 1. vydání. Svitavy: Trinitas, 2000, 110 str. ISBN 80-86036-42-1.

Synowiec, J., S., *Wprowadzenie do Ksiegi psalmów*. Kraków: Kuria Prowincjalna OO. Franciszkanów, 1996, 328 str. ISBN 83-86991-11-9.

- Gilles, A., *Lidé smlouvy. Příběh věrnosti ve Starém zákoně*. Praha: Portál, 1993, 175 str. ISBN 80-8528-246-1.
- Chiolerio, M., *Blaze tomu, kdo slyší tato slova (Sír 50,28). První setkání se Starým zákonem*. 1. vydání. Praha: Paulínky, 1997, 271 str. ISBN 80-86025-10-1.
- Johr, P., *Písňe království. Meditace na Žaltář Písma svatého. Díl I a II*. Řím: Křesťanská akademie, 1988, 729 str.
- Kempenský, T., *Následování Krista*. Olomouc, 1990, 250 str.
- Kol., *Starý zákon. Překlad s výkladem. Svazek 9. Žalmy*. 1. vydání. Praha: Kalich, 1975, 588 str.
- Lightfoot, N., R., *Třikrát a bibli. (Bible, její vznik a uchování. Co se Starým zákonem? Učme se rozumět a používat bibli.)*. Vídeň: Logospress, 1984, 263 str.
- Malý komentář k žalmům. Studijní text ze Starého zákona*. Litoměřice: CMBF, 1979, 271 str.
- Oeming, M., *Úvod do biblické hermeneutiky. Cesty k pochopení textu*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2001, 264 str. ISBN 80-7021-518-6.
- Olejník, J., *Žaltář, responzoriální žalmy pro neděle, slavnosti, svátky, památky a mše spojené s určitými obřady*. 2. vydání. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2000, 299 str. ISBN 80-7266-051-9.
- Opletal, F., *Rozjímání nad žalmy*. 1. vydání. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002, 358 str. ISBN 80-7266-103-5.
- Ratzinger, J., *Ježíš Nazaretský*. 1. vydání. Brno: Barrister & Principal, 2007, 296 str. ISBN 978-80-87029-20-6.
- Refatto, F., *Nový člověk, nová píseň. Stručný úvod k žalmům podle schématu Denní modlitby církve*. 1. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994, 131 str. ISBN 80-85527-68-5.
- Sienská, K., *Dialog s Boží prozřetelností*. 1. vydání. Praha: Krystal OP, 1998, 355 str. ISBN 80-85929-29-5.
- Sedláček, J., V., *Výklad knih Písma svatého Starého zákona. Oddělení II. Svazek 2. Výklad posvátných žalmů. Díl I. a II*. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1900, 1284 str.

Spáčil, B., *Psallite Regi Nostro. Rozjímání na žalmy pro kněze. Svazek první a druhý*. 2. vydání. Velehrad: Nakladatelství dobré knihy v Olomouci, 1948, 443 a 383 str.

Špidlík, T., *Prameny světla (Příručka křesťanské dokonalosti)*. 2. vydání. Velehrad: Refugium, 2000, 522 str. ISBN 80-86045-41-2.

Vlková, G., I., *Slovo Boží a slovo lidské. Všeobecný úvod do Písma svatého*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004, 159 str. ISBN 80-244-0786-8.

Vlková, G., I., *Úvod do prorocké a mudroslovné literatury Starého zákona*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, 89 str. ISBN 80-244-0995-X.

WWW odkazy

http://anglicanhistory.org/usa/jenks_betitudes.html

http://ktf.cuni.cz/~hrebik/spec_uvod_2.html

<http://www.biblickedilo.cz/ckbdweb/polozka.aspx?pid=719&kid=130>

<http://www.krystal.op.cz/sth/sth.php?&A=1>

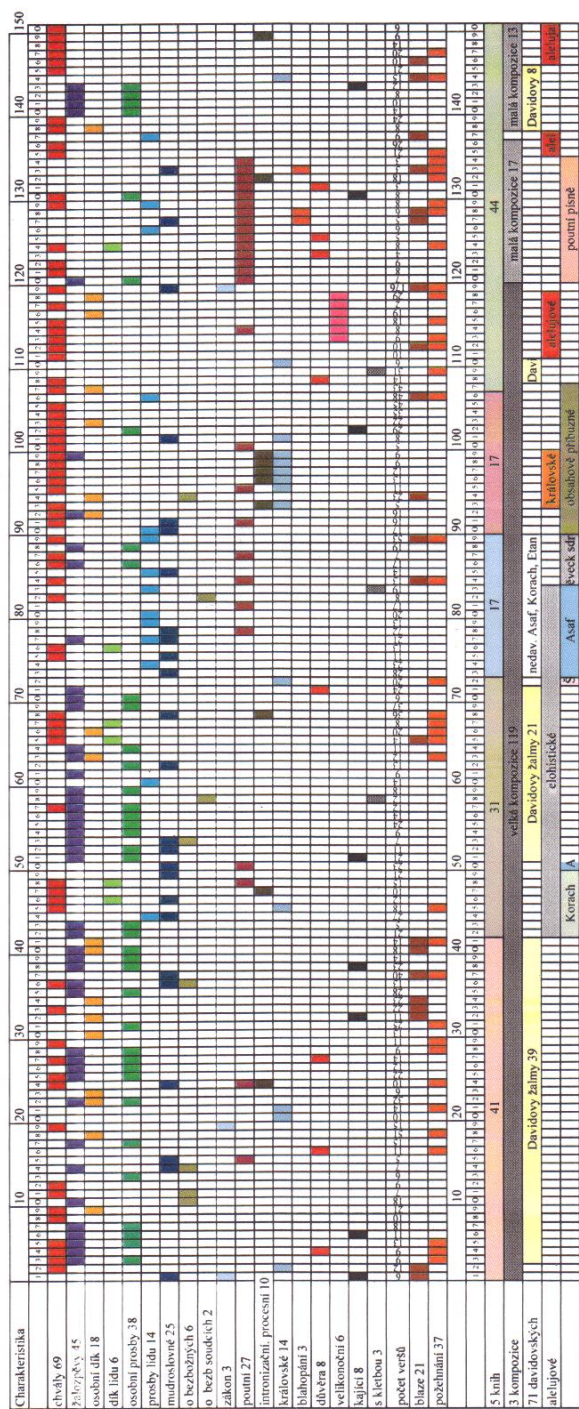
www.biblickedilo.cz/ckbdweb/polozka.aspx?.pid=300&kid=128

www.biskupstvi.cz/pastorace/studtexty/11.rtf

www.rozhlas.cz/nabozenstvi/rannislovo/_zprava/318517

Přílohy

Tabulka čís. 1

Pozn. Je náročné konkrétní žalm popsat jen jednou charakteristikou. Proto se tyto popisy vzájemně prolínají. I různí autoři zdůrazňují rozdílné povahy žalmů. Tabulka označuje různé charakteristiky žalmů s četností jejich výskytu v Žaltech.

Tabulka čís. 2

Tabulka uvádí výčet biblických žalmů, kde zaznívá slovo ašre a baruch s poukazem na konkrétní verš a uvádí celkový počet veršů žalmu.

Žalm číslo	Číslo verše ašre	Číslo verše baruch	Počet veršů žalmu
1	1		6
2	12		12
3		9	9
4		8	9
5		13	13
16		11	11
18		47	51
21		4,7	14
24		5	10
28		6,9	9
29		11,3	11
31		22	25
32	1,2		11
33	12		22
34	9		23
37		4,11,22,26	40
40	5		18
41	2,3	14	14
45		3	18
63		5	12
65	5	11	14
66		20	20
67		1,7,8	8
68		20,36	36
72		15,17,18,19	20
84	5,6,13	7	13
89	16	53	53
94	12		23
106	3	48	48
109		17	31
112	1	2,5	10
113		2	9
115		12,13,15	18
118		26	29
119	1,2	12	176
124		6	8
127	5		5
128	1,2	4,5	6
129		8	8
132		15	18
133		1,3	3
134		3	3
135		21	21
137	8,9		9
144	15-2x	1	15
146	5		10
147		13	20

Zdroj: autor.

Tabulka čís. 3

Tabulka uvádí různé statistické výčty Žaltáře ze kterých je čerpáno v kapitole 3.2.

Kniha žalmů	Počet žalmů	Počet ašre žalmů	Poměrově	Počet ašre a baruch	Poměrově
I.	41	7	~ 1/6	18	~ 1/2
II.	31	1	1/31	7	~ 1/4
III.	17	2	~ 1/9	2	~ 1/9
IV.	17	2	~ 1/9	2	~ 1/9
V.	44	7	~ 1/6	18	~ 1/2
Celkem	150	19	~ 1/8	47	~ 1/3

Kniha žalmů	Počet veršů	Na 1 žalm	Ašre a baruch
I.	637	16 veršů	27 veršů
II.	495	16 veršů	14 veršů
III.	368	22 veršů	6 veršů
IV.	323	19 veršů	3 verše
V.	703	16 veršů	32 veršů
Celkem	2526	17 veršů	82 veršů

Zdroj: autor.